

Ervaringen van kiezers tijdens de gemeenteraadsverkiezingen 2022

Conceptrapport voor Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Project: 22005074
Amsterdam, 2 juni 2022

© Ipsos 2022. All rights reserved. Contains Ipsos' Confidential and Proprietary information and may not be disclosed or reproduced without the prior written consent of Ipsos.

Om de vragen
die we stellen
én die we
beantwoorden

ZEKER WETEN

Inhoud

- 3 Leeswijzer
- 5 Samenvatting
- 7 Algemeen
- 10 Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd
- 41 Kiezers die een andere kiezer hebben gemachtigd om voor hen te gaan stemmen
- 47 Niet-stemmers
- 52 Onderzoekopzet
- 55 Contact

Leeswijzer

- In dit rapport zijn de belangrijkste resultaten van dit onderzoek weergegeven. In het rapport beschrijven we verschillende groepen kiezers:

Groepen stemmers	Afkorting
Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd	Stemlokaal stemmers
Kiezers die op maandag 14 of dinsdag 15 maart (in het stemlokaal) hebben gestemd	Vroegstemmers
Kiezers die een andere kiezer gemachtigd hebben om voor hen te stemmen	Stemmers via machtiging
Kiesgerechtigden die niet gestemd hebben	Niet-stemmers

- Relevante significante verschillen zijn in de begeleidende tekst naast of onder de grafieken beschreven.

Leeswijzer

In het rapport worden soms ook significante verschillen beschreven tussen verschillende groepen; op basis van leeftijd, stedelijkheid en regio. Voor deze laatste twee groepen gebruiken we de volgende indelingen:

Stedelijkheid:

- **Zeer stedelijk:**
gemiddelde oad van 2500 of meer adressen per km²
- **Sterk stedelijk:**
gemiddelde oad van 1500 tot 2500 adressen per km²
- **Matig stedelijk:**
gemiddelde oad van 1000 tot 1500 adressen per km²
- **Weinig stedelijk:**
gemiddelde oad van 500 tot 1000 adressen per km²
- **Niet stedelijk:**
gemiddelde oad van minder dan 500 adressen per km²

Onder omgevingsadressendichtheid (oad) wordt verstaan het aantal adressen binnen een cirkel met een straal van één kilometer rondom een adres, gedeeld door de oppervlakte van de cirkel. Bij de indeling naar stedelijkheid zijn numerieke waarden van de gemiddelde omgevingsadressendichtheid voor afzonderlijke gebieden gecategoriseerd in vijf groepen of klassen. De klassengrenzen van de verschillende categorieën stedelijkheid worden toegepast met ingang van 1992 en zijn zo gekozen dat alle klassen ongeveer hetzelfde aantal inwoners bevatten. De gemiddelde omgevingsadressendichtheid van een gebied is het gemiddelde van de omgevingsadressendichtheden van alle adressen in dat gebied. De omgevingsadressendichtheid wordt uitgedrukt in adressen per km².

Regio indeling:

- **3 grote steden:**
Amsterdam, Den Haag en Rotterdam
- **Regio West:**
Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht
- **Regio Noord:**
Friesland, Groningen en Drenthe
- **Regio Oost:**
Overijssel, Gelderland en Flevoland
- **Regio Zuid:**
Zeeland, Brabant en Limburg

Samenvatting

Bij de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen van 14, 15 en 16 maart 2022 heeft Ipsos de ervaringen van kiezers met betrekking tot het stemmen voor de gemeenteraden in Nederland onderzocht in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Om kiezers vanwege corona veilig te kunnen laten stemmen, was er de mogelijkheid tot vervroegd stemmen. Hieronder beschrijven we in het kort de belangrijkste bevindingen.

Stemlokaal stemmers

De stemlokaal stemmers hebben vooral gestemd omdat zij het belangrijk vinden om hun stem te laten horen (32%), waarbij jongere stemlokaal stemmers dit vaker als reden aangaven (37%). 14% had vooraf meer informatie willen ontvangen over hoe stemmen werkt, wat jongere stemlokaal stemmers vaker aangaven. Zij wilden vaker weten wat er met de stem gebeurt, hoe stemmen geteld worden en hoe zij het stembiljet in moeten vullen.

De meerderheid van de stemlokaal stemmers vindt dat vervroegd stemmen ook bij de volgende verkiezing mogelijk moet zijn, omdat het de tijdsbarrière weghaalt. Desondanks was de mogelijkheid tot eerder stemmen niet bij iedereen bekend en waren er vaker problemen bij het stemmen.

Vervroegd stemmen zou definitief ingevoerd moeten worden, vindt het merendeel van de stemlokaal stemmers (64%). Bij een volgende verkiezing zou de helft van de vroegstemmers hier ook opnieuw gebruik van maken. Eén op de drie stemgerechtigden heeft niet op 16 maart gestemd, door tijdgebrek en/of om stemmen te spreiden over drie dagen. Voor 9% was het niet duidelijk dat vervroegd stemmen voor iedereen mogelijk is.

Bij 6% van de vroegstemmers (vs. 1% van de stemmers op 16 maart) waren er problemen met het uitbrengen van de stem, vooral in hoe het stembiljet ingevuld moest worden. Hiervan heeft 85% van de vroegstemmers met problemen en 70%

van de stemmers met problemen op 16 maart om uitleg gevraagd aan stembureauleden.

Vooraf op 14 en 16 maart was er geen wachttijd (+- 73%), op 15 maart vaker wel (33% korter dan 5 minuten, 7% ongeveer 10 minuten, 3% ongeveer 15 minuten). 's Ochtends hebben stemmers minder vaak hoeven wachten om hun stem uit te brengen.

Stemlokaal stemmers die voor anderen stemmen, doen dat vooral voor familie uit gemak of door tijdgebrek bij de ander.

Stemlokaal stemmers die voor iemand anders met een volmacht hebben gestemd, hebben dit vooral voor één ander persoon gedaan, voornamelijk voor een eerstegraads familielid (partner, (schoon-) vader/moeder, kind, schoonzoon, en/of schoondochter). Reden hiervoor was omdat de ander geen tijd had of omdat dit makkelijker was.

Stemlokaal stemmers ervaren nauwelijks problemen als het gaat om de toegankelijkheid van de stemlokalen.

Wat betreft de toegankelijkheid van het stemlokaal, waren er bij 10% van de vroegstemmers en 3% van de stemmers op 16 maart problemen. In totaal vond 4% dat de ingang niet duidelijk aangegeven was.

Vroegstemmers hebben vaker een bezwaar ingediend (5%) dan stemmers op 16 maart (1%). 9 op de 10 stemlokaal stemmers zijn niet gaan kijken naar het stemmen tellen, ruim de helft wist niet dat dit mocht.

Stemmers via machtiging

Kiezers die hebben gestemd door een volmacht af te geven aan een andere kiezer deden dit vooral omdat zij vanwege corona in isolatie/quarantaine moesten, omdat zij geen tijd hadden en/of niet in de gemeente aanwezig waren waar ze mochten stemmen (door werk en/of vakantie).

Jongeren weten minder vaak hoe ze iemand kunnen machtigen.

Volmachten zijn door het merendeel onderhands afgegeven door het invullen van de informatie op de achterkant van de stempas. Jongeren tot 25 jaar wisten vaker niet goed wat ze moesten doen om een ander te machtigen (15% 18-24 jaar vs. 10% 25-34 jaar, 3% 35-44 jaar, 0% 45-54 jaar, 0% 55-64 jaar, 2% 65+ jaar).

14% van de stemmers via machtiging wist dat er op 14 of 15 maart al in een aantal stemlokalen gestemd kon worden, maar dacht dat dit alleen voor kwetsbare doelgroepen bedoeld was.

Niet-stemmers

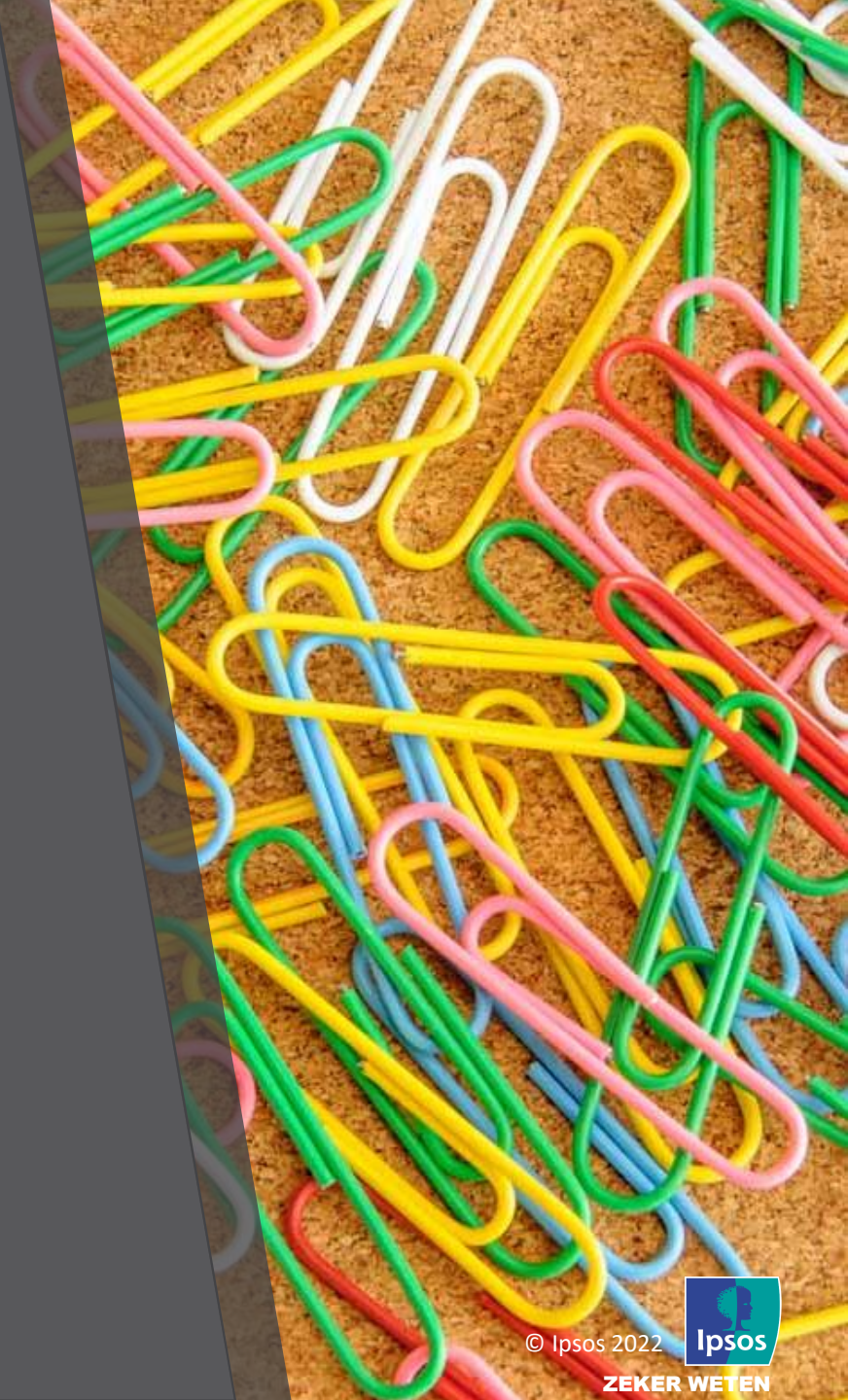
Niet-stemmers hebben vooral niet gestemd omdat zij geen vertrouwen hebben in de politiek (22%), geen interesse in (lokale) politiek (17%), en/of omdat zij geen keuze konden maken op wie zij zouden stemmen (15%). Niet-stemmers tot 44 jaar oud hebben vaker niet gestemd vanwege tijdgebrek. Eén op de tien niet-stemmers stemde niet vanwege corona. Het merendeel van de niet-stemmers die niet hadden gestemd vanwege corona, hadden graag per brief willen stemmen.

De meest genoemde reden van niet-stemmers waarom zij geen volmacht hebben afgegeven, is omdat ze daar niet aan hebben gedacht.

1

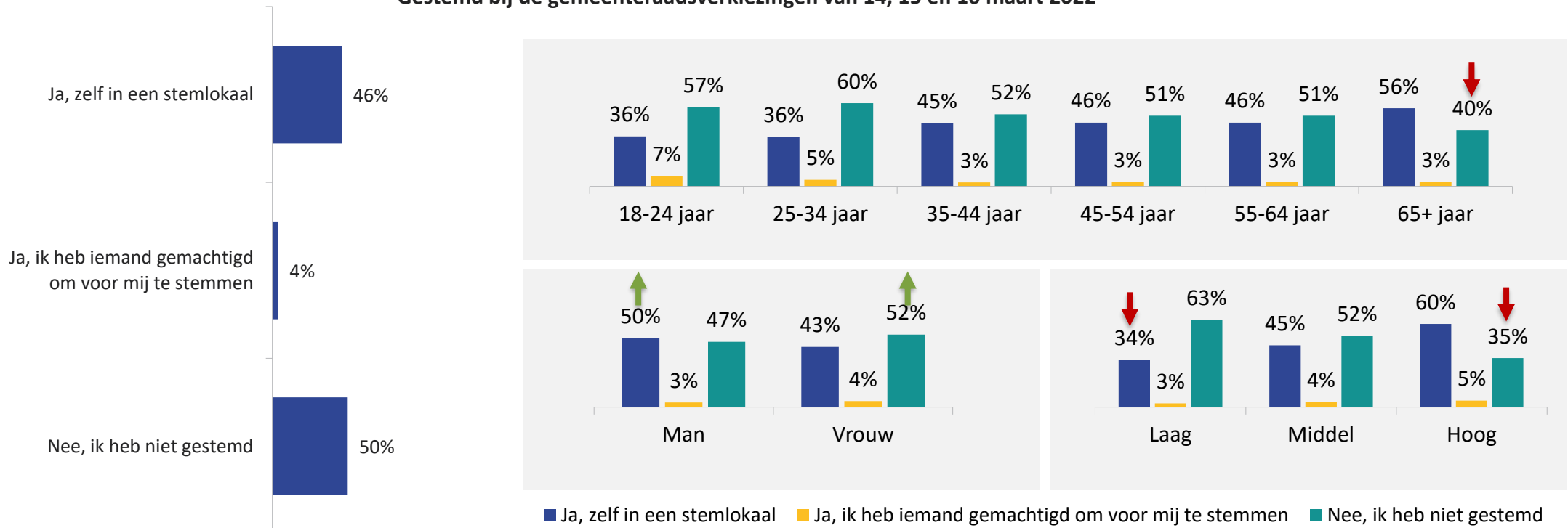
Algemeen

Belangrijkste inzichten

Kleine groep stemgerechtigden heeft iemand gemachtigd om voor hen te stemmen

Gestemd bij de gemeenteraadsverkiezingen van 14, 15 en 16 maart 2022

- Stemgerechtigden jonger dan 65 hebben vaker niet gestemd dan 65+'ers (40% 65+ jaar, vs. 57% 18-24 jaar, 60% 25-34 jaar, 52% 35-44 jaar, 51% 45-54 jaar, 51% 55-64 jaar).
- Mannen hebben vaker zelf in een stemlokaal gestemd dan vrouwen (50% vs. 43%), vrouwen hebben vaker niet gestemd (52% vs. 47%).
- Middelhoog en hoogopgeleide stemgerechtigden hebben vaker zelf gestemd dan laagopgeleide stemgerechtigden (45% en 60% vs. 34%).
- Laag en middelhoog opgeleide stemgerechtigden hebben vaker niet gestemd (63% en 52% vs. 35%).
- Stemgerechtigden met een niet-westerse migratieachtergrond hebben vaker niet gestemd dan stemgerechtigden zonder migratieachtergrond of met een westerse migratieachtergrond (62% vs. 47% en 54%).

Merendeel stemgerechtigden heeft al eens eerder gestemd bij een verkiezing

- Van degenen die niet eerder stemden, hebben negen op de tien (90%) bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 ook niet gestemd. 7% heeft zelf gestemd en 3% heeft iemand gemachtigd om voor hen te stemmen.
- Stemgerechtigden met een niet-westerse migratieachtergrond hebben vaker niet eerder gestemd bij een verkiezing dan stemgerechtigden zonder migratieachtergrond of met een westerse migratieachtergrond (27% vs. 11% en 18%).

Basis: alle stemgerechtigden (n=4021)

A2. Heeft u al eens eerder gestemd bij een verkiezing? Hiermee bedoelen we bijvoorbeeld de gemeenteraadsverkiezingen in 2018, de Europees Parlementsverkiezing in 2019, de provinciale statenverkiezing in 2019 of de Tweede Kamerverkiezing in 2021.

2

Kiezers die in het stembureau hebben gestemd

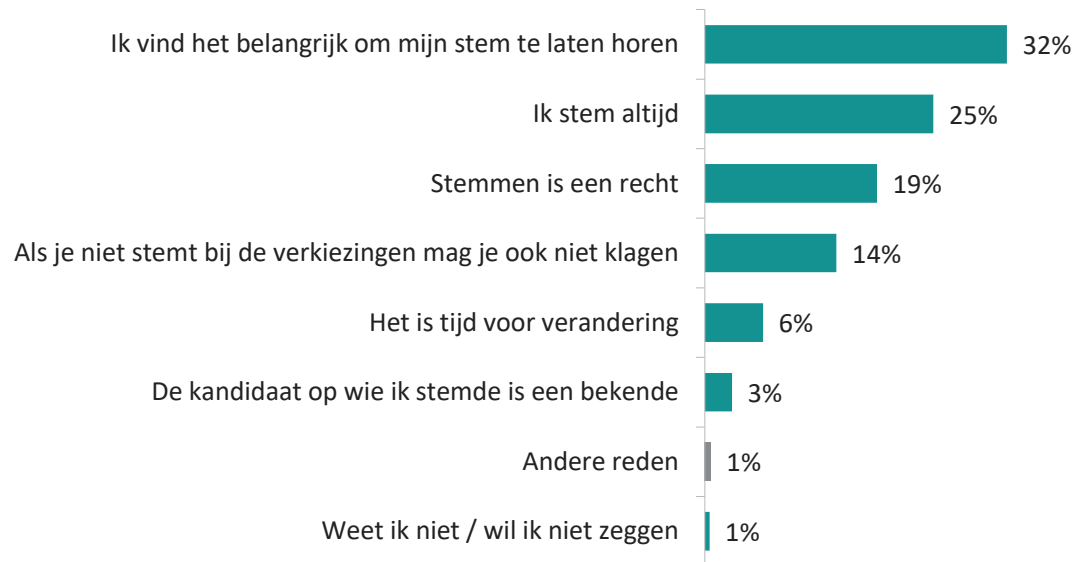
Belangrijkste inzichten

Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

Een op de drie stemlokaal stemmers stemt zelf omdat hij/zij het belangrijk vindt om zijn/haar stem te laten horen

Belangrijkste reden om zelf te gaan stemmen

- Stemlokaal stemmers tot 44 jaar stemmen vaker omdat ze het belangrijk vinden om hun stem te laten horen (37% 18-24 jaar, vs. 34% 25-34 jaar, 29% 35-44 jaar, 30% 45-54 jaar, 30% 55-64 jaar, 29% 65+ jaar) of omdat het tijd is voor verandering (8% 18-24 jaar, 8% 25-34 jaar, 8% 35-44 jaar, vs. 6% 45-54 jaar, 6% 55-64 jaar, 4% 65+ jaar).
- Mannen hebben vaker dan vrouwen gestemd omdat ze dat altijd doen (26% vs. 22%). Vrouwen hebben vaker zelf gestemd omdat het een recht is (20% vs. 17%).
- Laagopgeleide stemlokaal stemmers stemmen vaker omdat ze dat altijd doen dan middelhoog- of hoogopgeleide stemlokaal stemmers (resp. 28% en 24% vs. 23%), maar minder vaak omdat ze het belangrijk vinden om hun stem te laten horen (28% vs. 32% en 35%). Hoogopgeleide stemlokaal stemmers stemmen vaker omdat het een recht is dan laag of middelhoog opgeleide stemlokaal stemmers (21% vs. 15% en 18%).

Basis: alle stemlokaal stemmers (n=2869)

D1. U geeft aan dat u zelf bent gaan stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen. Wat was voor u de belangrijkste reden om zelf te gaan stemmen?

© Ipsos 2022

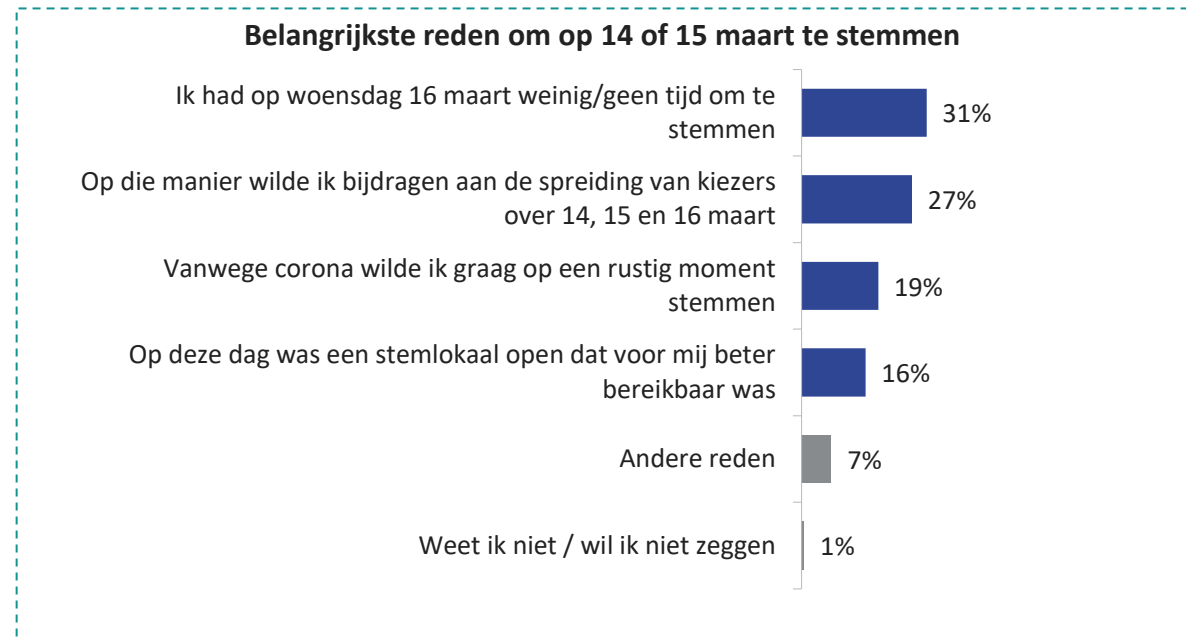
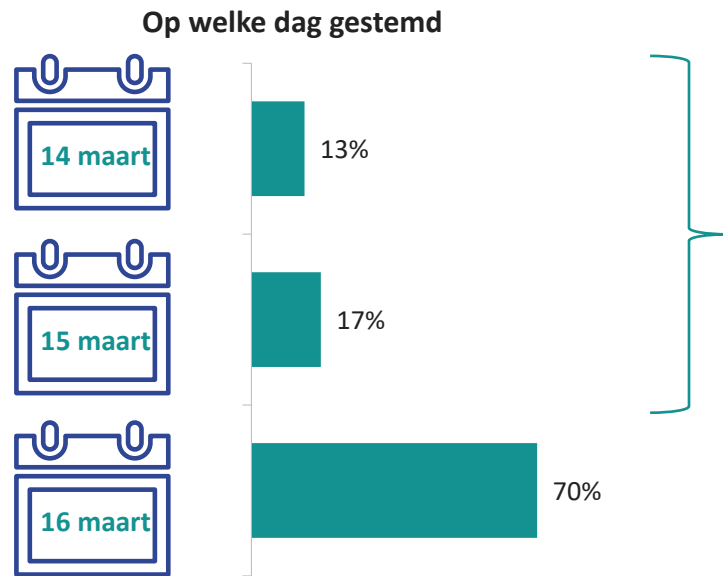

11

ZEKER WETEN

Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

Een derde is niet op 16 maart gaan stemmen. Vroegstemmers stemmen vooral eerder omdat er weinig/geen tijd voor was op 16 maart en om stemmen te spreiden over drie dagen

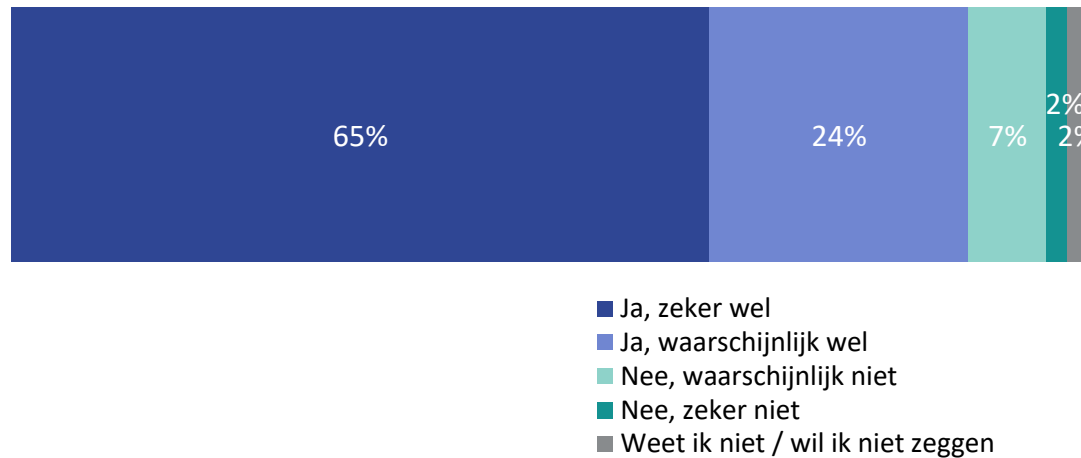
- Stemlokaal stemmers tot 35 jaar hebben vaker op 15 maart gestemd (21% 18-24 jaar, 24% 25-34 jaar, vs. 16% 35-44 jaar, 17% 45-54 jaar, 17% 55-64 jaar, 15% 65+ jaar).
- Vroegstemmers vanaf 45 jaar hebben vaker vroeggestemd vanwege corona (11% 18-24 jaar, 10% 25-34 jaar, 13% 35-44 jaar, vs. 22% 45-54 jaar, 22% 55-64 jaar, 28% 65+ jaar).
- Laagopgeleide stemlokaal stemmers hebben vaker op 14 maart gestemd dan middelhoog- of hoogopgeleide stemlokaal stemmers (17% vs. 13% en 12%). Laagopgeleide stemlokaal stemmers willen daarbij vaker vanwege corona op een rustiger moment stemmen dan middelhoog- of hoogopgeleide stemlokaal stemmers (25% vs. 17% en 18%), tijdgebrek speelt juist minder vaak een rol (22% vs. 31% en 34%).
- Niet-werkzame vroegstemmers stemden vaker dan werkzame vroegstemmers vroeger omdat zij vanwege corona graag op een rustig moment wilden stemmen (24% vs. 15%) of om bij te dragen aan de spreiding van kiezers (35% vs. 22%). Werkzame vroegstemmers stemden vaker dan niet-werkzame vroegstemmers vroeg omdat ze op woensdag geen tijd hadden (41% vs. 16%).
- Stemlokaal stemmers zonder migratieachtergrond stemmen vaker dan stemlokaal stemmers met een westerse of niet-westerse migratieachtergrond op woensdag (71% vs. 65% en 63%), stemlokaal stemmers met een migratieachtergrond stemmen vaker op dinsdag dan stemlokaal stemmers zonder migratieachtergrond (22% en 26% vs. 15%).

Basis: D2: alle stemlokaal stemmers (n=2869)/ D2a: stemlokaal stemmers op 14 of 15 maart (n=849)
D2. Op welke dag heeft u gestemd? / D3. Wat was voor u de belangrijkste reden dat u op 15 of 16 maart bent gaan stemmen?

Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

9% van de vroegstemmers zou waarschijnlijk/zeker niet op 16 maart zijn gaan stemmen, vooral door tijdgebrek

Op reguliere verkiezingsdag zelf stem uitgebracht als dit niet mogelijk was op 14 of 15 maart

Waarom had u niet op 16 maart gestemd

Basis: D3a: stemlokaal stemmers op 14 of 15 maart (n=849), D3b: stemlokaal stemmers op 14 of 15 maart die waarschijnlijk/zeker niet op 16 maart zouden zijn gaan stemmen als 14 of 15 maart niet mogelijk was (n=78)

D3a. Wanneer het niet mogelijk was geweest om op 14 of 15 maart uw stem uit te brengen, had u dan op de reguliere verkiezingsdag (woensdag 16 maart) zelf uw stem uitgebracht in het stemlokaal? /

D3b. Waarom zou u niet op 16 maart zijn gaan stemmen?

Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

50% van de stemlokaal stemmers op 14 en 15 maart had iemand anders gemachtigd als stemmen op 14 of 15 maart niet mogelijk geweest was

Op reguliere verkiezingsdag zelf stem uitgebracht als dit niet mogelijk was op 14 of 15 maart

Iemand anders gemachtigd indien stemmen op 14 of 15 maart niet mogelijk was

- Ja, zeker wel
- Ja, waarschijnlijk wel
- Nee, waarschijnlijk niet
- Nee, zeker niet
- Weet ik niet / wil ik niet zeggen

- Ja, zeker wel
- Ja, waarschijnlijk wel
- Nee, waarschijnlijk niet
- Nee, zeker niet
- Weet ik niet / wil ik niet zeggen

Basis: D3a: stemlokaal stemmers op 14 of 15 maart (n=849), D3c: stemlokaal stemmers op 14 of 15 maart die waarschijnlijk/zeker niet op 16 maart zouden zijn gaan stemmen als 14 of 15 maart niet mogelijk was (n=78)

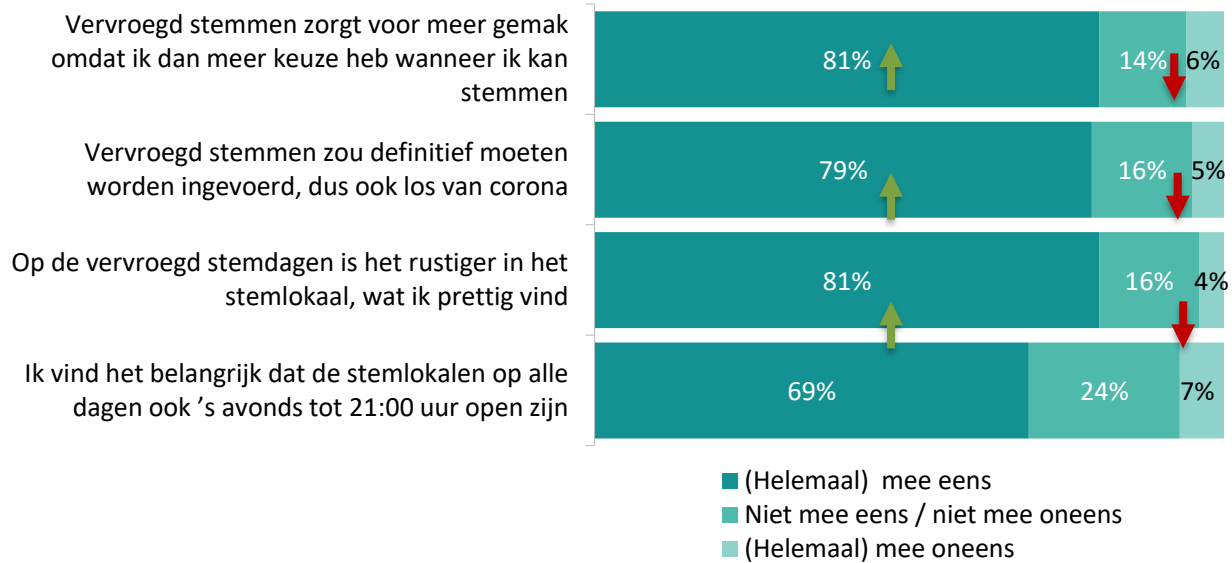
D3a. Wanneer het niet mogelijk was geweest om op 14 of 15 maart uw stem uit te brengen, had u dan op de reguliere verkiezingsdag (woensdag 16 maart) zelf uw stem uitgebracht in het stemlokaal? /

D3c. Wanneer het niet mogelijk was geweest om op 14 of 15 maart uw stem uit te brengen, had u dan iemand anders gemachtigd om voor u te stemmen?

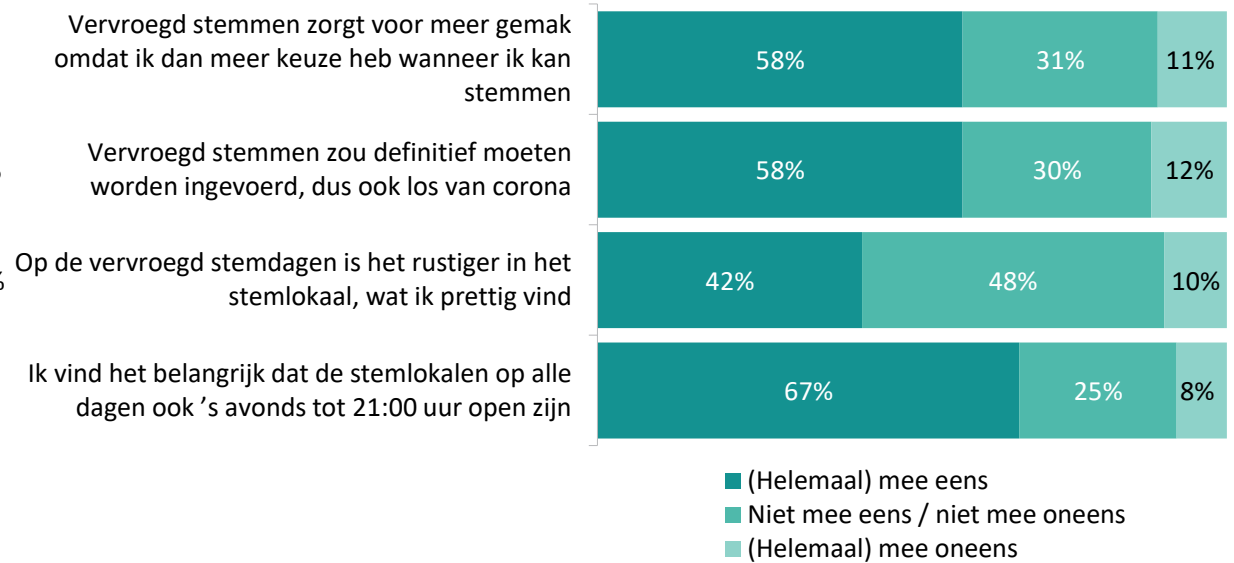
Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

Merendeel stemlokaal stemmers vindt dat vervroegd stemmen definitief zou moeten worden ingevoerd, ook los van corona

Stemmers op 14 of 15 maart

Stemmers op 16 maart

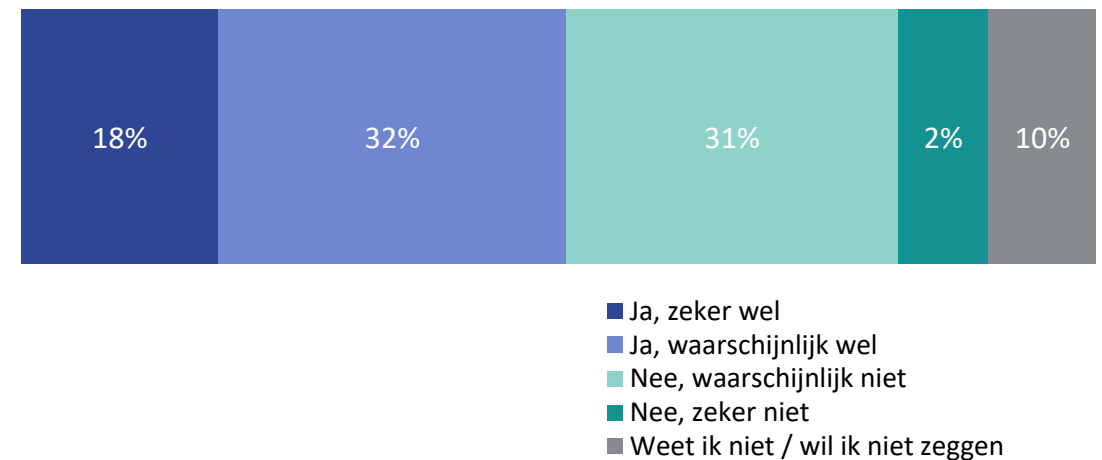
- Stemlokaal stemmers van 65 jaar en ouder vinden minder vaak dat stemlokalen tot 21.00 uur open moeten zijn (57% 65+ jaar vs. 73% 18-24 jaar, 68% 25-34 jaar, 70% 35-44 jaar, 68% 45-54 jaar, 68% 55-64 jaar) en dat vervroegd stemmen definitief zou moeten worden ingevoerd (59% 65+ jaar vs. 69% 18-24 jaar, 67% 25-34 jaar, 65% 35-44 jaar, 63% 45-54 jaar, 63% 55-64 jaar).
- Laagopgeleide stemlokaal stemmers vinden minder vaak dat vervroegd stemmen voor gemak zorgt dan middelhoog- of hoogopgeleide stemlokaal stemmers (59% vs. 65% en 68%). Ook vinden zij minder vaak dat vervroegd stemmen definitief zou moeten worden ingevoerd (58% vs. 65% en 67%) en dat stemlokalen 's avond tot 21.00 uur open zijn (60% vs. 65% en 72%).
- Stemlokaal stemmers uit de 3 grote steden vinden minder vaak dat vervroegd stemmen definitief zou moeten worden ingevoerd (58% vs. 65% rest westen, 60% noorden, 67% oosten, 66% zuiden). Stemlokaal stemmers uit het oosten en zuiden vinden vaker dat stemlokalen tot 21.00 uur open moeten zijn (68% oosten, 71% zuiden vs. 61% 3 grote steden, 64% rest westen, 62% noorden).
- Werkzame stemlokaal stemmers vinden het vaker dan niet-werkzame stemlokaal stemmers belangrijk dat stemlokalen tot 21.00 uur open zijn (69% vs. 61%).
- Stemlokaal stemmers met een westerse migratieachtergrond zijn het vaker oneens dat vervroegd stemmen voor meer gemak zorgt omdat je dan meer keuze hebt dan stemlokaal stemmers zonder migratieachtergrond of met een niet-westerse migratieachtergrond (13% vs. 8% en 7%).

Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

Voor 9% van de stemlokaal stemmers op woensdag was niet duidelijk dat op 14 of 15 maart alle stemgerechtigden konden stemmen

Als u had geweten dat u op maandag (14 maart) of dinsdag (15 maart) kon stemmen in een stemlokaal, had u dit dan gedaan?

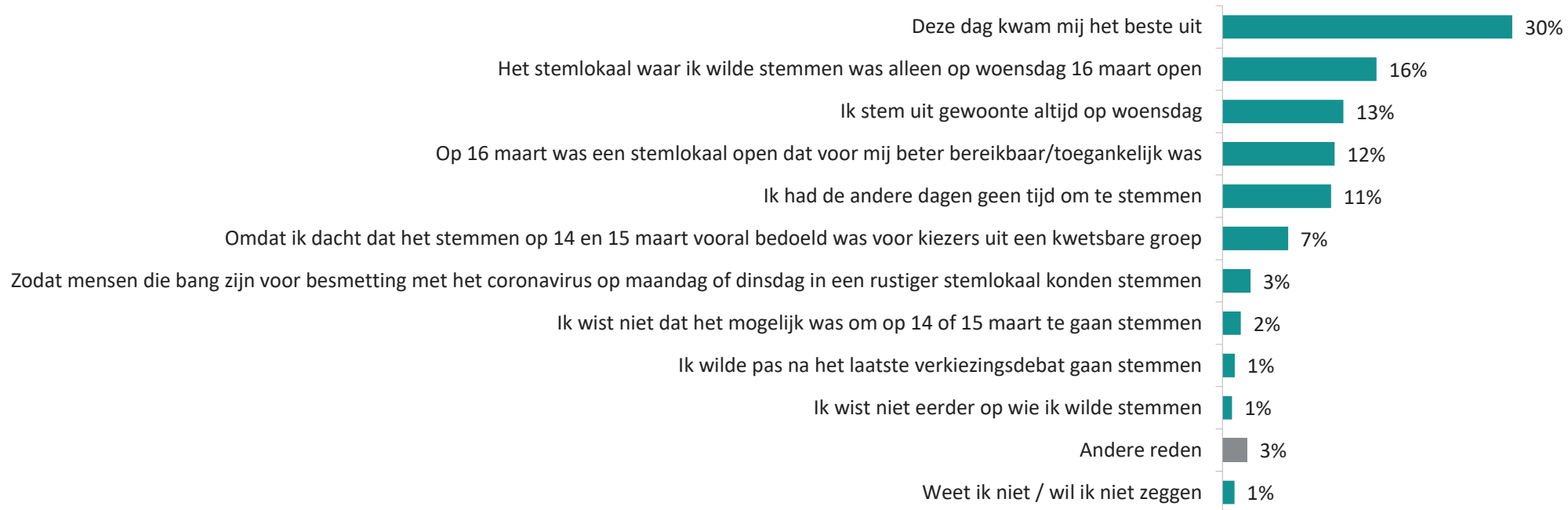
- Stemlokaal stemmers tot 45 jaar wisten vaker niet dat ze ook op maandag of dinsdag hadden kunnen stemmen (7% 18-24 jaar, 4% 25-34 jaar, 5% 35-44 jaar vs. 2% 45-54 jaar, 2% 55-64 jaar, 0% 65+ jaar).
- De bekendheid met vervroegd stemmen verschilt niet onder laag, middelhoog of hoog opgeleide stemlokaal stemmers. Desondanks dachten hoogopgeleide stemlokaal stemmers op 16 maart vaker dat eerder stemmen alleen voor kwetsbare groepen was bedoeld dan laag of middelhoog opgeleide stemlokaal stemmers op 16 maart (12% vs. 6% en 7%).
- Stemlokaal stemmers zonder migratieachtergrond wisten vaker dat er op 14 of 15 maart ook gestemd kon worden dan stemlokaal stemmers met een westerse of niet-westerse migratieachtergrond (90% vs. 84% en 81%).
- Niet-werkzame stemlokaal stemmers wisten vaker dan werkzame stemlokaal stemmers dat er ook op maandag of dinsdag gestemd kon worden (95% vs. 85%).

Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

1/3 van de stemlokaal stemmers op woensdag heeft op 16 maart gestemd omdat die dag het beste uitkwam

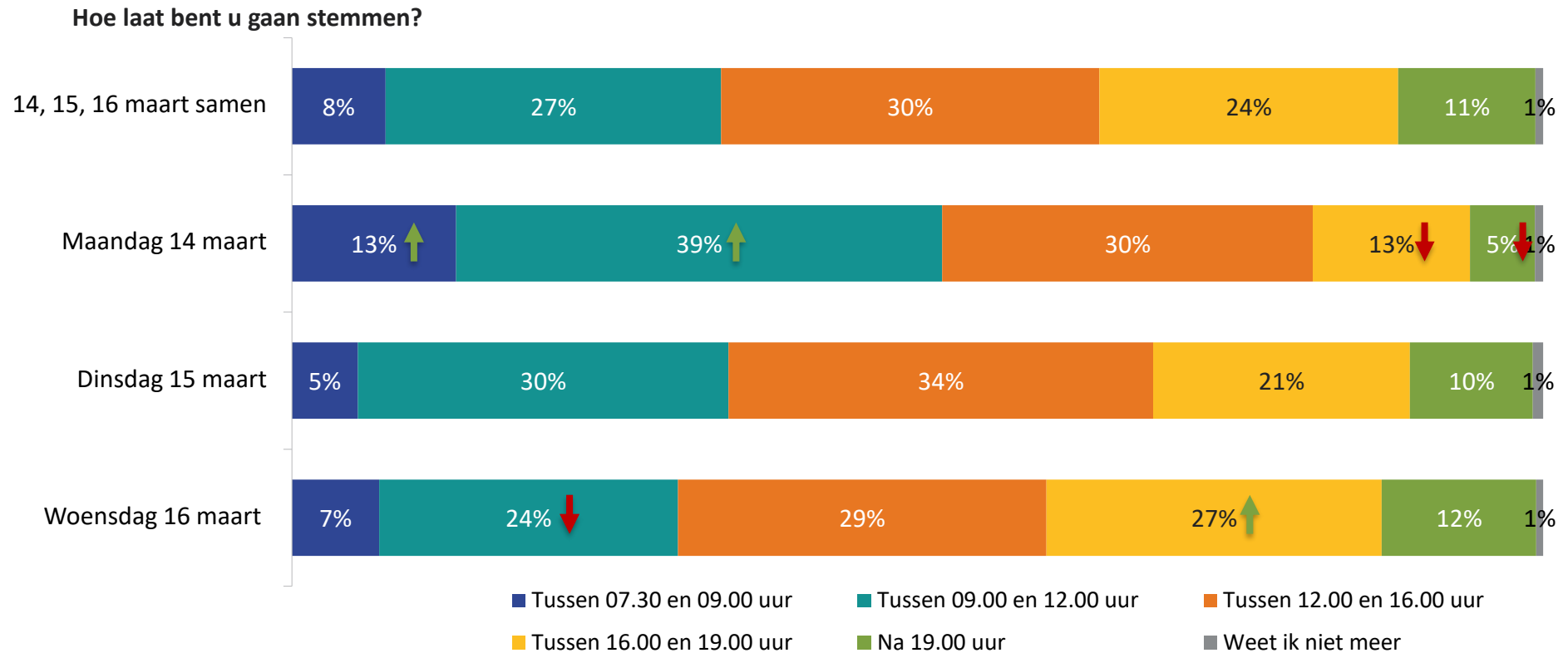
Belangrijkste reden waarom op woensdag 16 maart (en niet op maandag 14 of dinsdag 15 maart) gestemd

- Jongeren hebben minder vaak op 16 maart gestemd omdat het stemlokaal alleen dan open was (5% 18-24 jaar, 6% 25-34 jaar). Jongeren stemden vaker op 16 maart vanwege tijdgebrek (22% 18-24 jaar).
- 65-plussers hebben vaker op 16 maart gestemd uit gewoonte (22% 65+ jaar).
- Laagopgeleide stemlokaal stemmers hebben vaker dan middelhoog- of hoogopgeleide stemlokaal stemmers op woensdag 16 maart gestemd omdat het stemlokaal alleen dan open was (20% vs. 15% en 13%) of omdat ze altijd op woensdag stemmen (16% vs. 11% en 12%).

Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

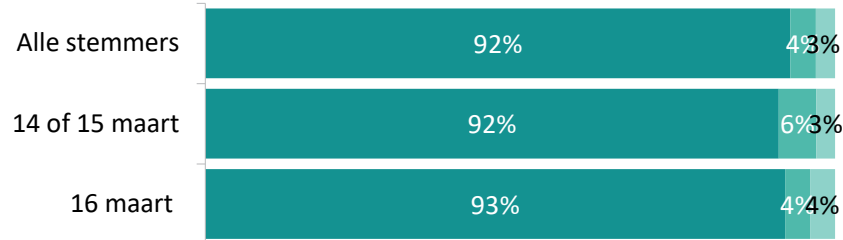
Vooral gestemd tussen 09.00 en 19.00 uur

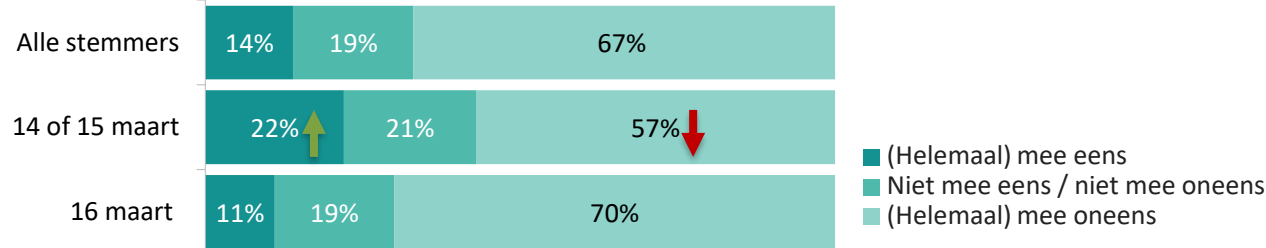
- 65+'ers stemmen vaker tussen 09.00 en 12.00 uur (44% 65+ jaar vs. 12% 18-24 jaar, 15% 25-34 jaar, 20% 35-44 jaar, 19% 45-54 jaar, 19% 55-64 jaar) en tussen 12.00 en 16.00 uur (36% 65+ jaar vs. 33% 18-24 jaar, 29% 25-34 jaar, 24% 35-44 jaar, 27% 45-54 jaar, 27% 55-64 jaar).
- Vrouwen hebben vaker 's middags tussen 12.00 en 16.00 uur gestemd dan mannen (33% vs. 27%).
- Laagopgeleide stemlokaal stemmers hebben vaker dan middelhoog- of hoogopgeleide stemlokaal stemmers tussen 09.00 en 12.00 uur (33% vs. 27% en 24%) of tussen 12.00 en 16.00 uur (36% vs. 30% en 28%) gestemd.

Meer bekendheid gewenst over wat er met stemmen gebeurt na het stemmen, hoe deze geteld worden en hoe je ze invult

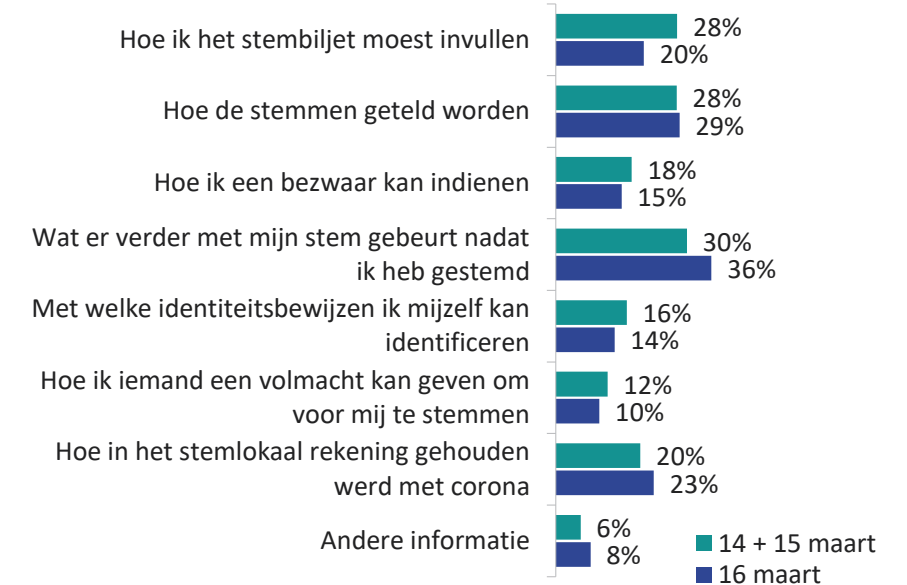
Ik wist precies wat ik moest meenemen om te mogen stemmen

Ik had vooraf graag meer informatie willen ontvangen over hoe het stemmen werkt

U geeft aan dat u vooraf graag meer informatie had willen ontvangen over hoe het stemmen werkt. Welke informatie miste u?

- Jongere stemlokaal stemmers wisten vaker niet precies wat ze moesten meenemen om te mogen stemmen (18-24 jaar 9%, vs. 2% 25-34 jaar, 3% 35-44 jaar, 2% 45-54 jaar, 2% 55-64 jaar, 4% 65+). Stemlokaal stemmers uit de 3 grote steden of randgemeenten wisten minder vaak wat ze precies moesten meenemen (88%, vs. 94% rest westen, 94% noorden, 93% oosten, 93% zuiden).
- Jongere stemlokaal stemmers hadden ook vaker meer informatie vooraf willen ontvangen over hoe stemmen werkt (32% 18-24 jaar, vs. 22% 25-34 jaar, 17% 35-44 jaar, 11% 45-54 jaar, 11% 55-64 jaar, 10% 65+). Middelhogopgeleide en hogopgeleide stemlokaal stemmers hebben vaker geen behoefte aan meer informatie dan stemlokaal stemmers met een lage opleiding (66% en 71% vs. 57%).
- Laagopgeleide stemlokaal stemmers willen vaker dan middelhoog of hoog opgeleide stemlokaal stemmers meer informatie hebben over hoe je een volmacht kan geven (17% vs. 8% en 11%), terwijl hogopgeleide stemlokaal stemmers vaker informatie hadden willen ontvangen over hoe ze het stembiljet in moesten vullen (31% vs. 18% en 21%).
- Stemlokaal stemmers met een niet-westerse migratieachtergrond hadden vaker meer informatie willen hebben over hoe stemmen werkt dan stemlokaal stemmers zonder migratieachtergrond of met een westerse migratieachtergrond (26% vs. 13% en 14%).
- Stemlokaal stemmers met een niet-westerse migratieachtergrond twijfelen vaker of ze hun stem goed hebben uitgebracht dan stemlokaal stemmers zonder migratieachtergrond of met een westerse migratieachtergrond (20% vs. 8% en 7%).

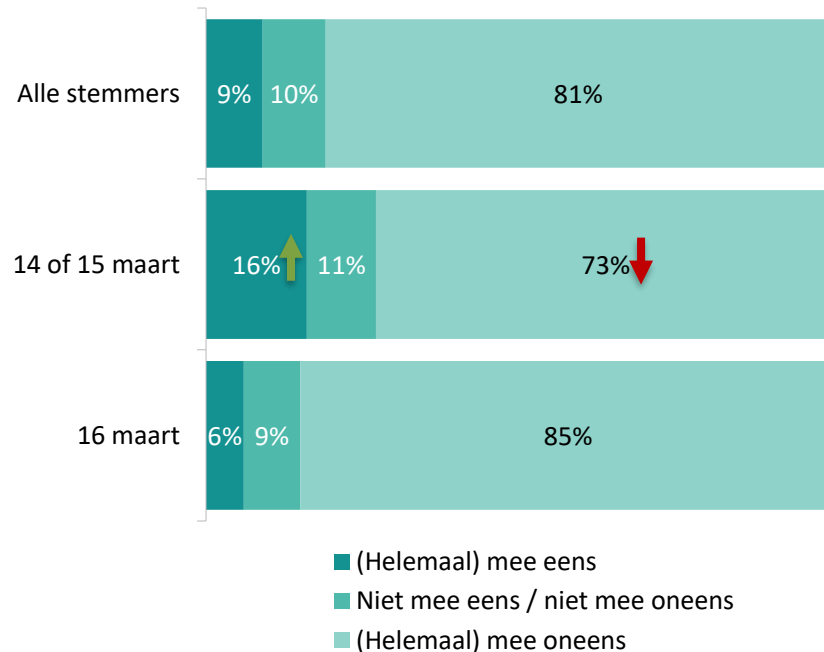
Basis: alle stemlokaal stemmers (n=2869), stemlokaal stemmers op 14 of 15 maart die graag meer informatie hadden willen ontvangen over hoe het stemmen werkt (n=182), stemlokaal stemmers op 16 maart die graag meer informatie hadden willen ontvangen over hoe het stemmen werkt (n=214)
 A3. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over het stemmen? / A4. U geeft aan dat u vooraf graag meer informatie had willen ontvangen over hoe het stemmen werkt. Welke informatie miste u?

↑ ↓ Significant hoger/lager dan stemmers op 16 maart (95%)

Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

9% van de stemlokaal stemmers twijfelt of hun stem goed is uitgebracht. Twijfel komt vooral doordat stemmers zich achteraf bedacht hebben

Ik twijfel of ik mijn stem goed uitgebracht heb

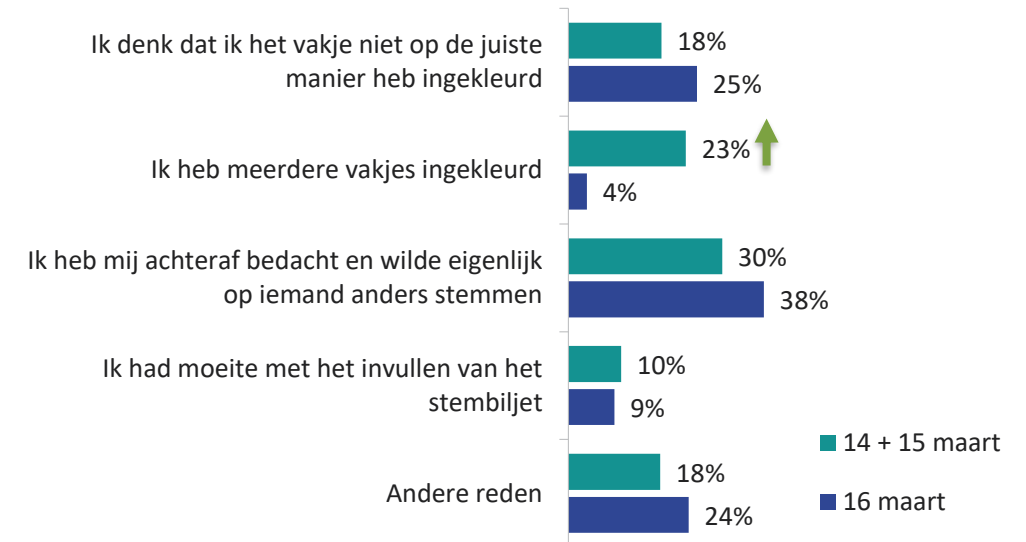

- Stemlokaal stemmers tot 45 jaar twijfelden vaker of ze hun stem goed hebben uitgebracht (15% 18-24 jaar, 17% 25-34 jaar, 11% 35-44 jaar vs. 7% 45-54 jaar, 7% 55-64 jaar, 7% 65+). Hoogopgeleide stemlokaal stemmers twijfelden minder vaak of ze hun stem goed hadden uitgebracht (7% vs. 11% laag en middelhoog opgeleid).

Basis: alle stemlokaal stemmers (n=2869), stemlokaal stemmers op 14 of 15 maart die twijfelen over correctheid stem (n=138), stemlokaalstemmers op 16 maart die twijfelen over correctheid stem (n=126)

A3. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over het stemmen? / A5. U geeft aan dat u twijfelt of u uw stem goed uitgebracht heeft. Waarom twijfelt u hieraan?

U geeft aan dat u twijfelt of u uw stem goed uitgebracht heeft. Waarom twijfelt u hieraan?

Voorbeelden open antwoorden "Andere reden"

Selectie op basis van open antwoorden

Of ik op de juiste partij heb gestemd.

Blanco gestemd. Niet zeker of dat alleen alles leeglaten was.

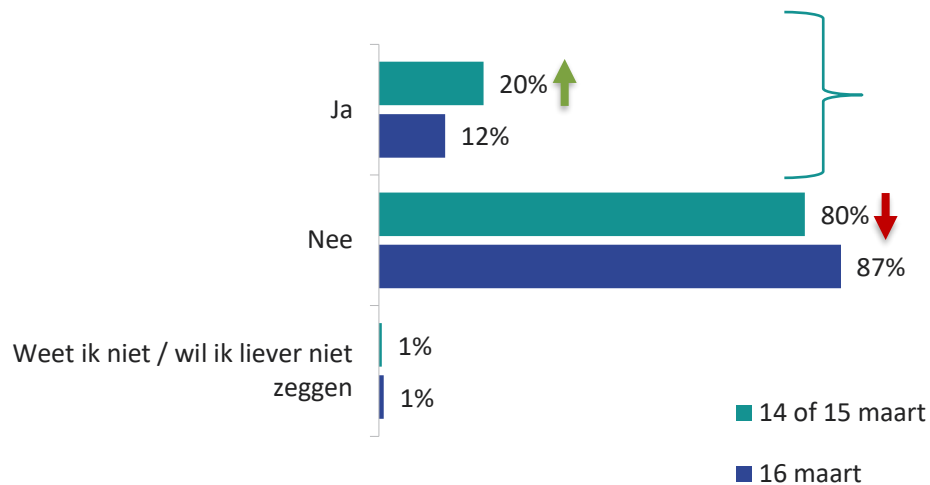
Onoverzichtelijk blad.

↑ ↓ Significant hoger/lager dan stemmers op 16 maart (95%)

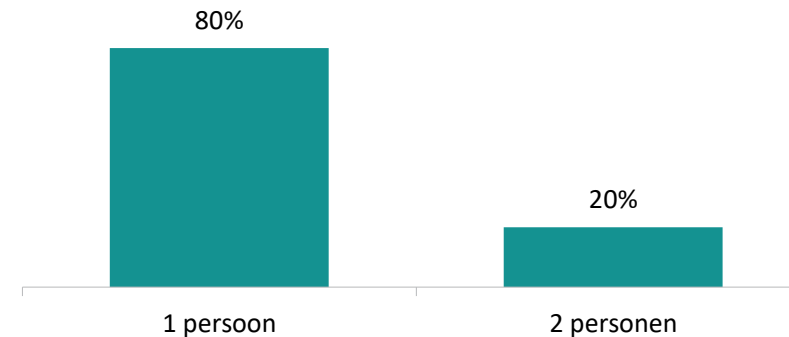
Stemmen voor iemand anders

Stemlokaal stemmers die voor iemand anders hebben gestemd hebben dit vooral voor één ander persoon gedaan

Heeft u een volmacht gekregen om ook voor iemand anders te stemmen?

Van hoeveel personen heeft u een volmacht gekregen om voor hen te stemmen?

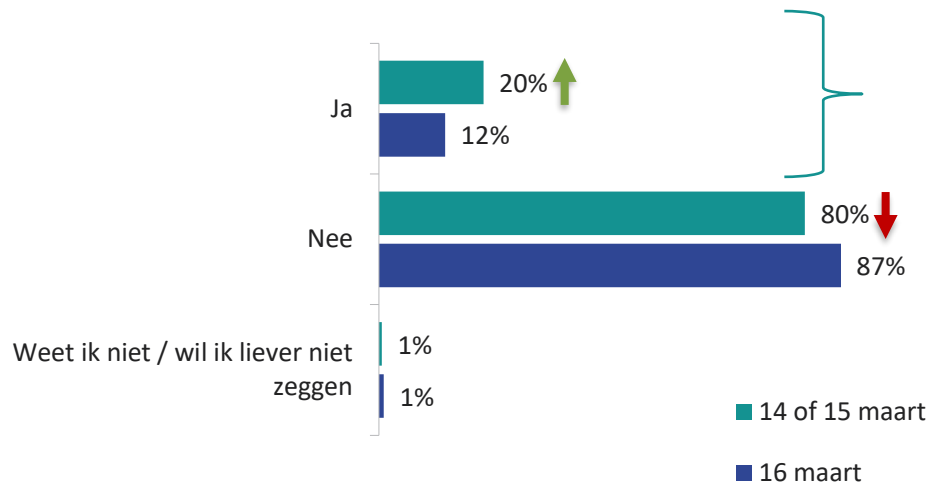

- Mannen hebben vaker een volmacht gekregen om voor iemand anders te stemmen dan vrouwen (17% vs. 12%).
- Stemlokaal stemmers uit het noorden en oosten hebben minder vaak een volmacht gekregen om ook voor iemand anders te stemmen (10%, 11%, vs. 19% 3 grote steden, 15% westen, 17% zuiden).
- Stemlokaal stemmers met een niet-westerse migratieachtergrond hebben vaker een volmacht gekregen om voor iemand anders te stemmen dan stemlokaal stemmers zonder migratieachtergrond of met een westerse migratieachtergrond (25% vs. 14% en 13%).
- Werkzame stemlokaal stemmers personen hebben vaker dan niet-werkzame stemlokaal stemmers een volmacht gekregen (16% vs. 12%).

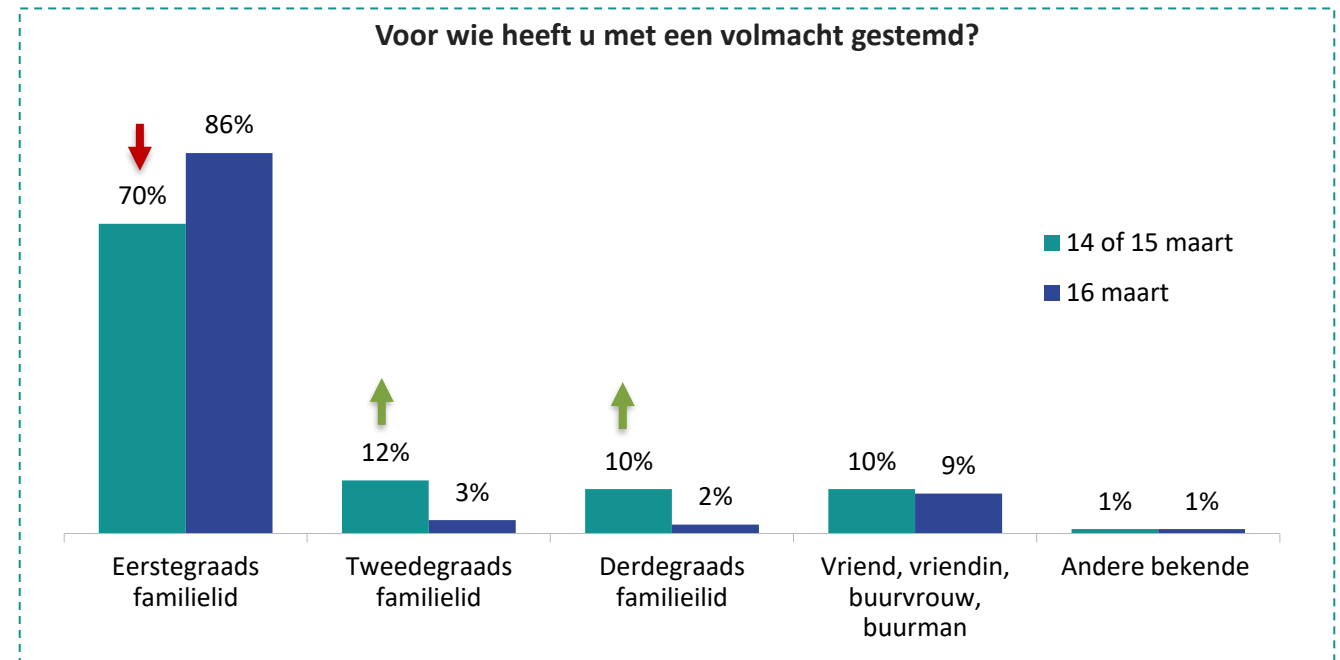
Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

Volmacht vooral door eerstegraads familielid gegeven; partner, (schoon)vader/moeder, kind, schoonzoon, en/of schoondochter

Heeft u een volmacht gekregen om ook voor iemand anders te stemmen?

Voor wie heeft u met een volmacht gestemd?

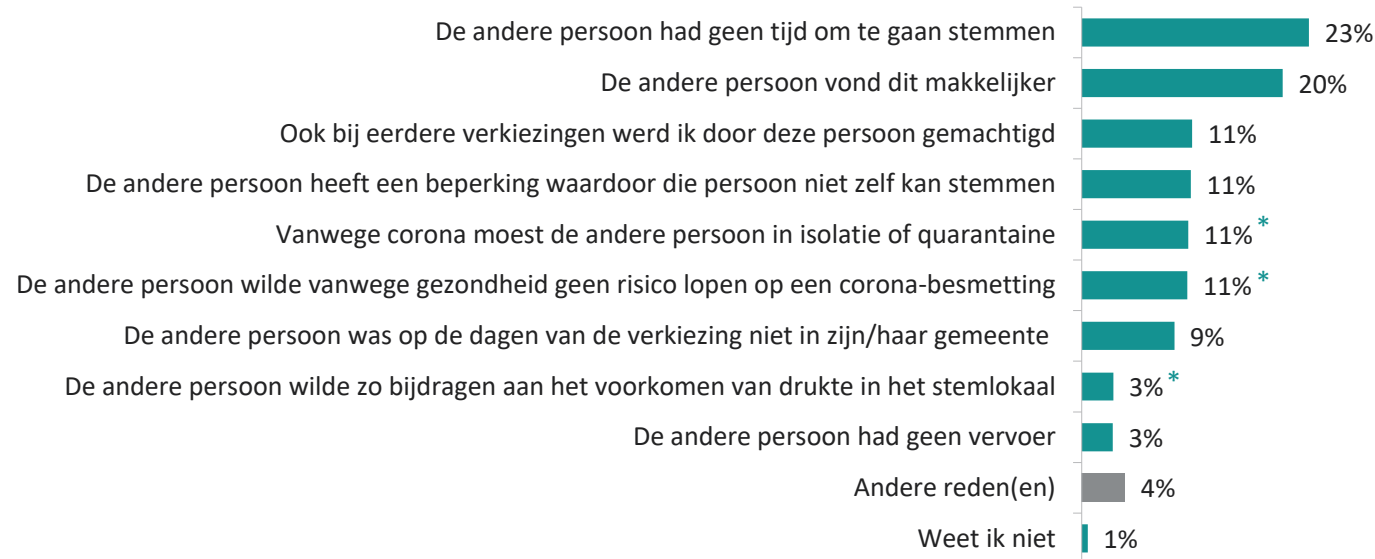
Basis: D7: alle stemlokaal stemmers (n=2869), stemlokaal stemmers op 14 of 15 maart (n=132), stemlokaal stemmers op 16 maart (n=239)/D7b: stemlokaal stemmers die volmacht hebben gekregen (n=371)
D7. Heeft u een volmacht gekregen om ook voor iemand anders te stemmen? / D7b. Voor wie heeft u met een volmacht gestemd?

↑ ↓ Significant hoger/lager dan stemmers op 16 maart (95%)

Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

Gebrek aan tijd en gemak belangrijkste redenen om een volmacht te geven

Belangrijkste reden dat er een volmacht was gegeven

24% corona gerelateerde redenen

- Stemlokaal stemmers van 65 jaar en ouder hebben vaker een volmacht gekregen omdat de andere persoon een beperking heeft (19% 65+ jaar vs. 4% 18-24 jaar, 5% 25-34 jaar, 9% 35-44 jaar, 6% 45-54 jaar, 6% 55-64 jaar). Echter, tijdgebrek van de ander speelt juist minder vaak een rol (10% 65+ jaar vs. 26% 18-24 jaar, 23% 25-34 jaar, 29% 35-44 jaar, 35% 45-54 jaar, 35% 55-64 jaar).
- Mannen hebben vaker dan vrouwen een volmacht gekregen omdat de andere persoon dit makkelijker vond (24% vs. 14%).
- Laagopgeleide stemlokaal stemmers hebben vaker dan middelhoog of hoog opgeleide stemlokaal stemmers een volmacht gekregen omdat de andere persoon een beperking heeft (25% vs. 9% en 7%).
- Niet-werkzame stemlokaal stemmers hebben vaker dan werkzame stemlokaal stemmers een volmacht gekregen omdat de ander een beperking had (18% vs. 7%).

Basis: alle stemlokaal stemmers die volmacht hebben gekregen (n=371)

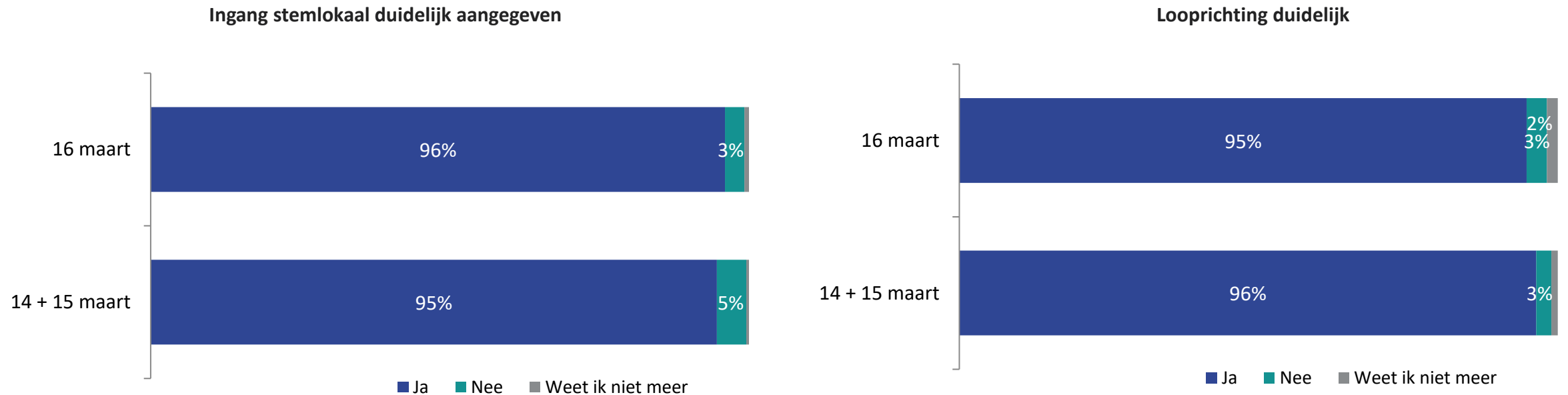
D7c. Wat was de belangrijkste reden waarom u een volmacht heeft gekregen? Wanneer u van meerdere personen een machtiging heeft gekregen, geef dan per persoon de belangrijkste reden aan.

Toegankelijkheid

Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

5% van de stemlokaal stemmers op 14/15 maart en 3% van de stemlokaal stemmers op 16 maart vond dat de ingang van het stemlokaal niet duidelijk was aangegeven

- Stemlokaal stemmers tot 35 jaar vonden vaker dat de ingang van het stemlokaal niet duidelijk was aangegeven (6% 18-24 jaar, 7% 25-34 jaar vs. 4% 35-44 jaar, 3% 45-54 jaar, 3% 55-64 jaar, 2% 65+).
- Daarbij was de looprichting voor stemlokaal stemmers tot 35 jaar vaker niet duidelijk (6% 18-24 jaar, 6% 25-34 jaar vs. 4% 35-44 jaar, 2% 45-54 jaar, 2% 55-64 jaar, 1% 65+).
- De looprichting was vaker duidelijk voor stemlokaal stemmers zonder migratieachtergrond dan voor stemlokaal stemmers met een westerse of niet-westerse migratieachtergrond (97% vs. 94% en 91%).

Basis: alle stemlokaal stemmers (n=2869)

D8. Was bij de ingang van het gebouw duidelijk aangegeven hoe u bij het stemlokaal moest komen? / D9. Was het binnen in het stemlokaal voldoende duidelijk hoe u moest lopen? (richting de tafel met stembureauleden, het stemhokje, de stembus en vervolgens de uitgang)

Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

Toelichting onduidelijkheden hoe kiezers bij stemlokaal moesten komen

Selectie op basis van open antwoorden:

Aan het begin van de toegangsweg stond **geen bewegwijzering**, bij de ingang zelf struikelde je over de bordjes. Vooral stom dat 't slecht was aangegeven omdat het een andere locatie was dan normaal gesproken de afgelopen 44 jaar.

Er waren verschillende deuren waardoor je naar binnen kon, het was **onduidelijk aangegeven** welke deur de entree was.

Ik kende het gebouw niet. Voor een fiets was **geen richting of ingang aangegeven**.

Pijlen waren omgedraaid (waarschijnlijk door "lollige mensen").

Slecht één bordje met pijl stembureau. Geen buitenverlichting, was erg **donker**.

De ingang was aan de achterkant van het gebouw. En aan de voorkant waren **geen markeringen** geplaatst.

Ik liep er voorbij! Het was sowieso op een **andere locatie**, dan normaal. De ingang zat in een hoekje.

Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

Toelichting onduidelijkheden hoe kiezers moest lopen

Selectie op basis van open antwoorden:

Dacht dat ik ook naar een **ander tafeltje** kon gaan, maar die reikte alleen de potloden uit.

De **route** binnen was niet duidelijk.

Door de corona regels was het **stemlokaal verstopt** achterin en om de hoek.

Er waren **geen pijlen** om de looprichting aan te geven. Hierdoor was de uitgang niet duidelijk te vinden.

Het is niet direct duidelijk wat je moet doen en in welke volgorde. Dat **kan beter aangegeven** worden.

Ik wist niet waar ik moest stemmen. Ik moest aan een medewerker vragen waar het stemhokje was.

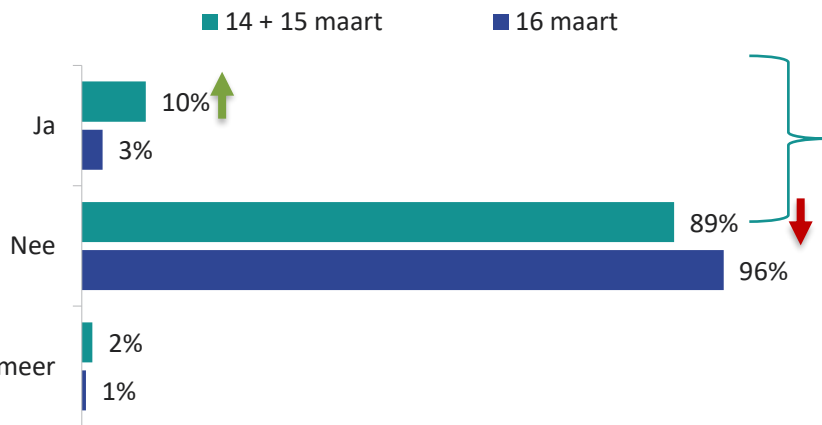
Volgorde was **niet logisch** aangegeven.

Ze waren nog aan het opbouwen. Het was er **rommelig** en zoeken waar je heen moest.

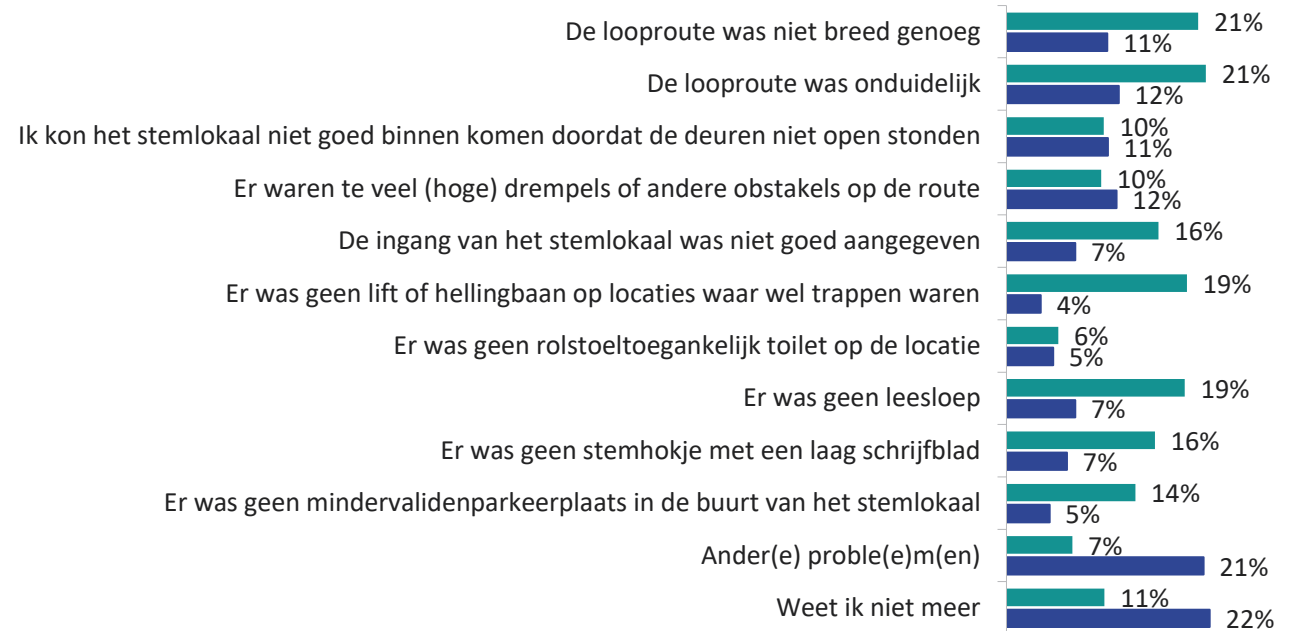
Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

Voor 10% van de stemlokaal stemmers op 14/15 maart en 3% van de stemlokaal stemmers op 16 maart waren er problemen met de toegankelijkheid van het stemlokaal

Heeft u problemen ervaren met de toegankelijkheid van het stemlokaal waar u gestemd heeft?

Welke problemen heeft u ervaren?
Meer antwoorden mogelijk*

- 65+'ers hebben bijna nooit problemen ervaren met de toegankelijkheid van het stemlokaal (2% 65+ jaar vs. 8% 18-24 jaar, 8% 25-34 jaar, 9% 35-44 jaar, 6% 45-54 jaar, 6% 55-64 jaar).
- Stemlokaal stemmers uit de 3 grote steden of randgemeenten hebben vaker problemen ervaren met de toegankelijkheid van het stemlokaal (8%, vs. 5% rest westen, 3% noorden, 5% oosten, 4% zuiden).
- Stemlokaal stemmers met een niet-westerse migratieachtergrond hebben vaker problemen ervaren met de toegankelijkheid van het stemlokaal (12%).
- Werkzame stemlokaal stemmers mensen hebben vaker dan niet-werkzame stemlokaal stemmers problemen ervaren met de toegankelijkheid (7% vs. 3%).

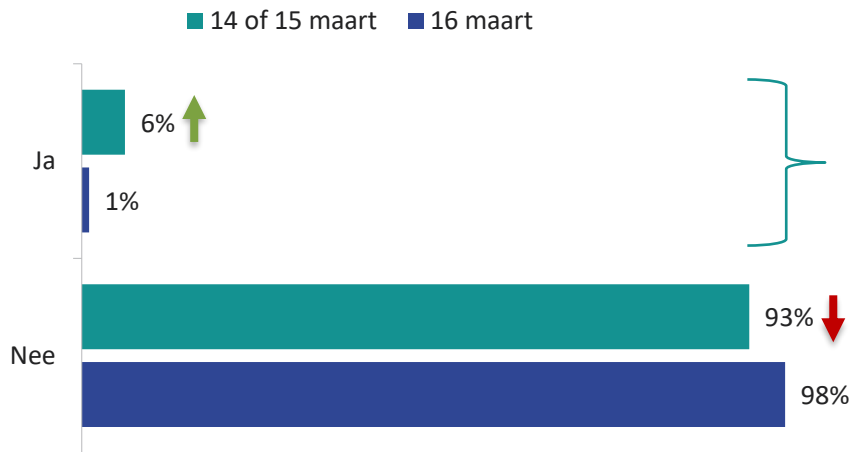
Basis: D10: alle stemlokaal stemmers (n=2869), stemlokaal stemmers op 14 of 15 maart (n=849), stemlokaal stemmers op 16 maart (n=2020)
D10a: alle stemlokaal stemmers die problemen hebben ervaren met de toegankelijkheid (n=141)
D10. Heeft u problemen ervaren met de toegankelijkheid van het stemlokaal waar u gestemd heeft?/ D10a. Welke problemen heeft u ervaren?
Meer antwoorden mogelijk

Significant hoger/lager dan stemmers op 16 maart (95%)

© Ipsos 2022

Vooral problemen hoe het stembiljet ingevuld moest worden

Heeft u problemen ervaren bij het uitbrengen van uw stem?

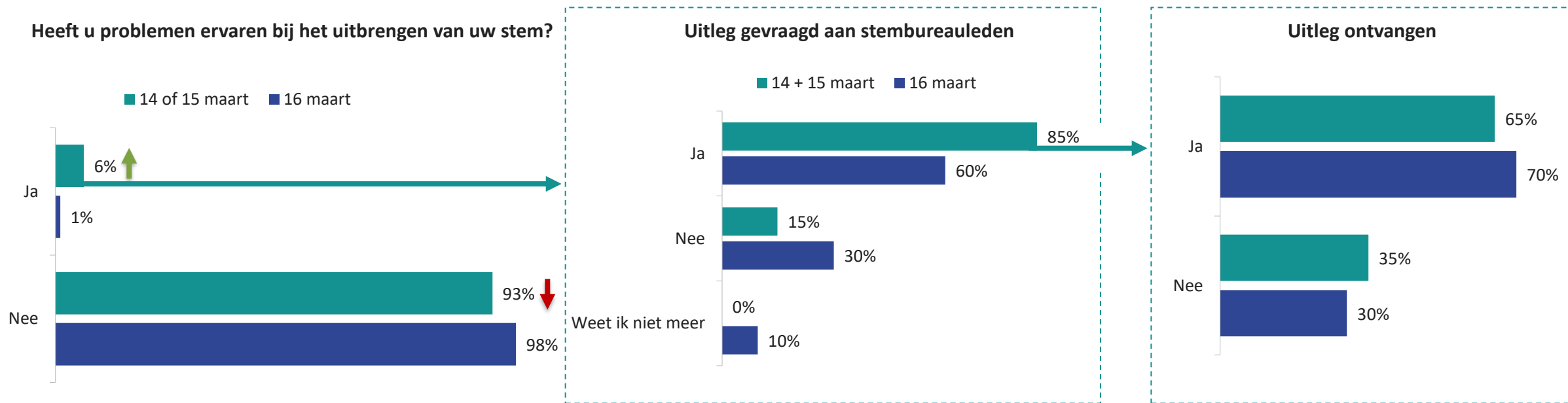
Welke problemen heeft u ervaren?

Meer antwoorden mogelijk*

- 65+'ers hebben bijna nooit problemen ervaren met het uitbrengen van hun stem (0% 65+ jaar vs. 5% 18-24 jaar, 7% 25-34 jaar, 5% 35-44 jaar, 2% 45-54 jaar, 2% 55-64 jaar).
- Stemlokaal stemmers uit de 3 grote steden of randgemeenten hebben vaker problemen ervaren met het uitbrengen van hun stem (7%, vs. 2% rest westen, 1% noorden, 2% oosten, 1% zuiden).
- Stemlokaal stemmers met een niet-westerse migratieachtergrond hebben vaker problemen ervaren bij het uitbrengen van hun stem (7%).
- Werkzame stemlokaal stemmers hebben vaker dan niet-werkzame stemlokaal stemmers problemen ervaren met het uitbrengen van hun stem (4% vs. 1%).

Als er problemen waren bij het uitbrengen van de stem vraagt het merendeel van de stemmers om uitleg aan stembureauleden

Basis: D11: alle stemlokaal stemmers (n=2869) / D11b: alle stemlokaal stemmers die problemen hebben ervaren bij het uitbrengen van hun stem (n=73) / D11c: alle stemlokaal stemmers die problemen hebben ervaren bij het uitbrengen van hun stem en om uitleg hebben gevraagd aan een van de stembureauleden (n=55)
D11. Heeft u problemen ervaren bij het uitbrengen van uw stem? / D11b. Heeft u één van de stembureauleden gevraagd om u uitleg te geven over het stemmen? / D11c. Heeft u de uitleg ontvangen?

Significant hoger/lager dan stemmers op 16 maart (95%)

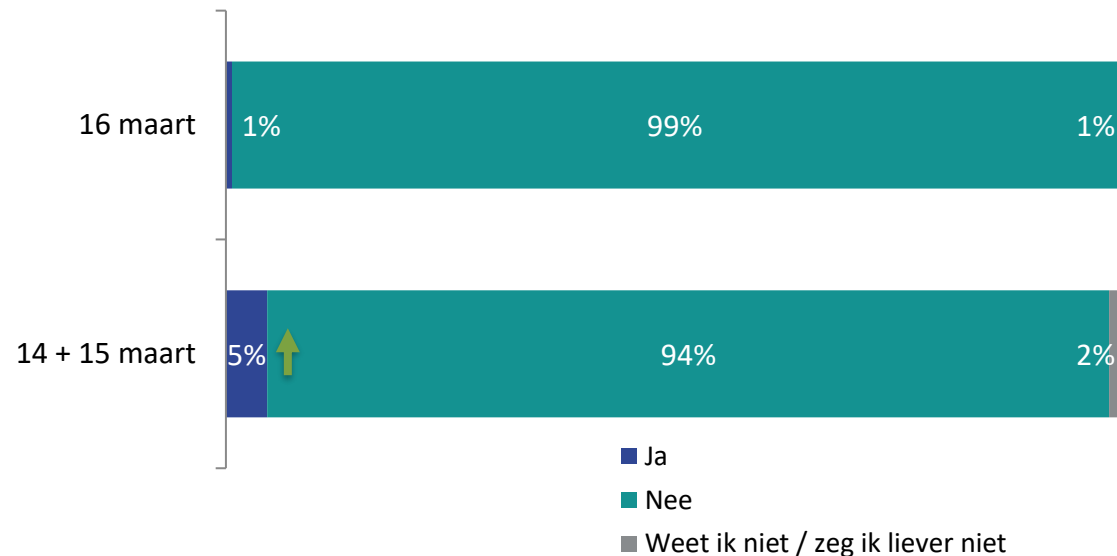
Bezwaren

Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

Stemlokaal stemmers op 14/15 maart hebben vaker een bezwaar ingediend (5%) dan stemlokaal stemmers op 16 maart (1%)

Bezwaar ingediend bij stembureau

Toelichting waarover men bezwaar heeft ingediend:

Selectie op basis van open antwoorden

Dat het erg **druk** was.

Dat ik niet met mijn **scootmobiel** naar binnen kon.

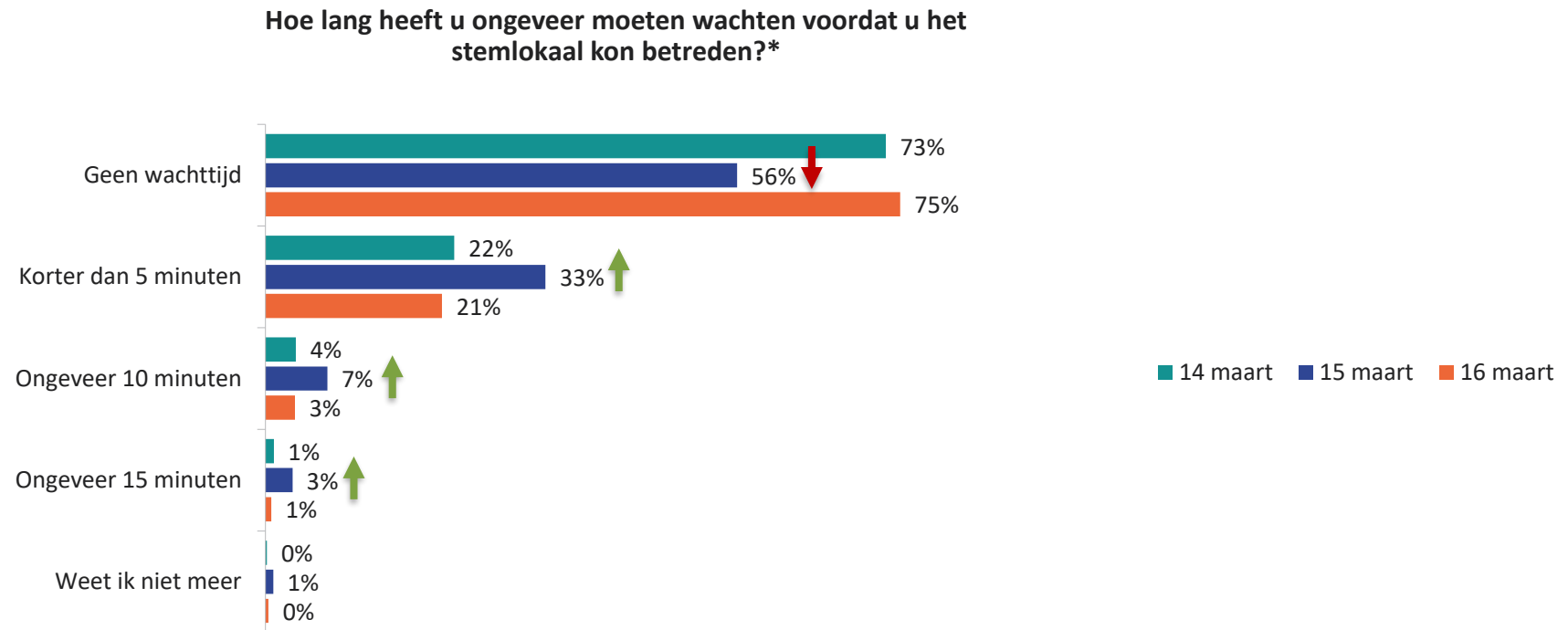
Geen hulp.

- Stemlokaal stemmers tot 45 jaar hebben vaker bezwaar ingediend bij het stembureau (5% 18-24 jaar, 5% 25-34 jaar, 4% 35-44 jaar vs. 1% 45-54 jaar, 1% 55-64 jaar, 0% 65+).
- Werkzame stemlokaal stemmers hebben vaker dan niet-werkzame stemlokaal stemmers een bezwaar ingediend bij het stembureau (3% vs. 1%).
- Stemlokaal stemmers met een niet-westerse migratieachtergrond hebben vaker een bezwaar ingediend bij het stembureau dan stemlokaal stemmers zonder migratieachtergrond of met een westerse migratieachtergrond (7% vs. 1% en 1%).

Drukke

Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

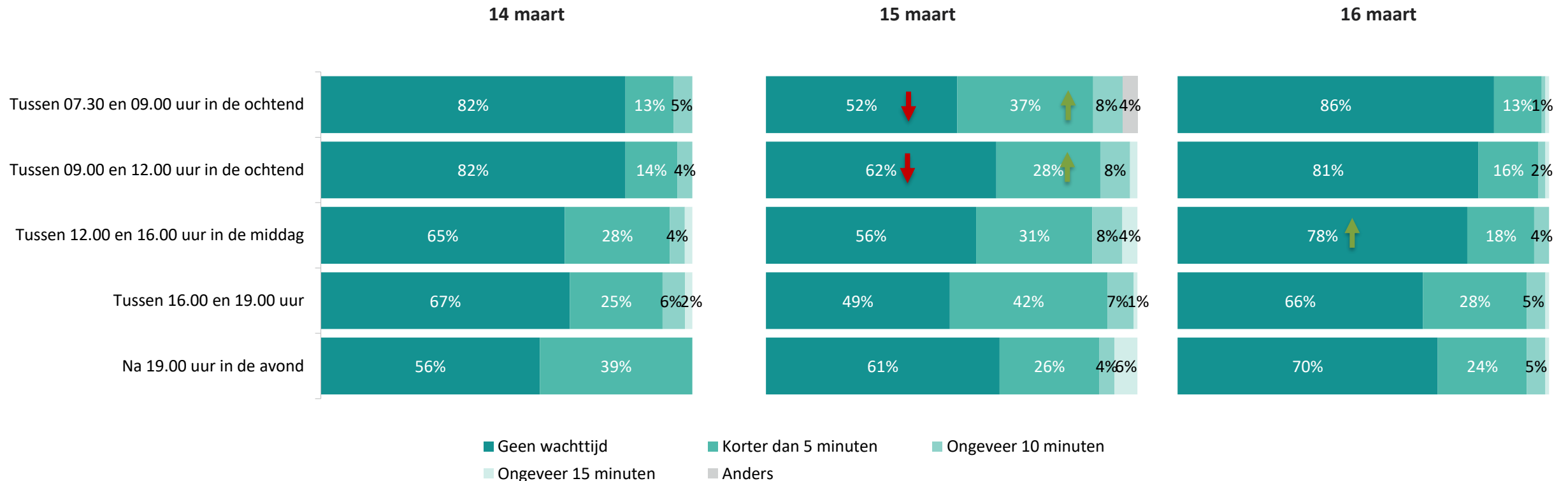
Driekwart van de stemlokaal stemmers heeft niet hoeven wachten om te kunnen stemmen; wachttijd vaker aanwezig op 15 maart

- Niet-werkzame stemlokaal stemmers hebben vaker dan werkzame stemlokaal stemmers geen wachttijd gehad (79% vs. 66%).
- Stemlokaal stemmers zonder migratieachtergrond hebben vaker geen wachttijd gehad dan stemlokaal stemmers met een westerse of niet-westerse migratieachtergrond (73% vs. 66% en 57%).

Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

Stemlokaal stemmers hebben in de ochtend minder vaak hoeven wachten

Basis: alle stemlokaal stemmers (n=2869), stemlokaal stemmers op 15 of 16 maart (n=849), stemlokaal stemmers op 16 maart (n=2020)
D13. Hoe lang heeft u ongeveer moeten wachten voordat u het stemlokaal kon betreden?

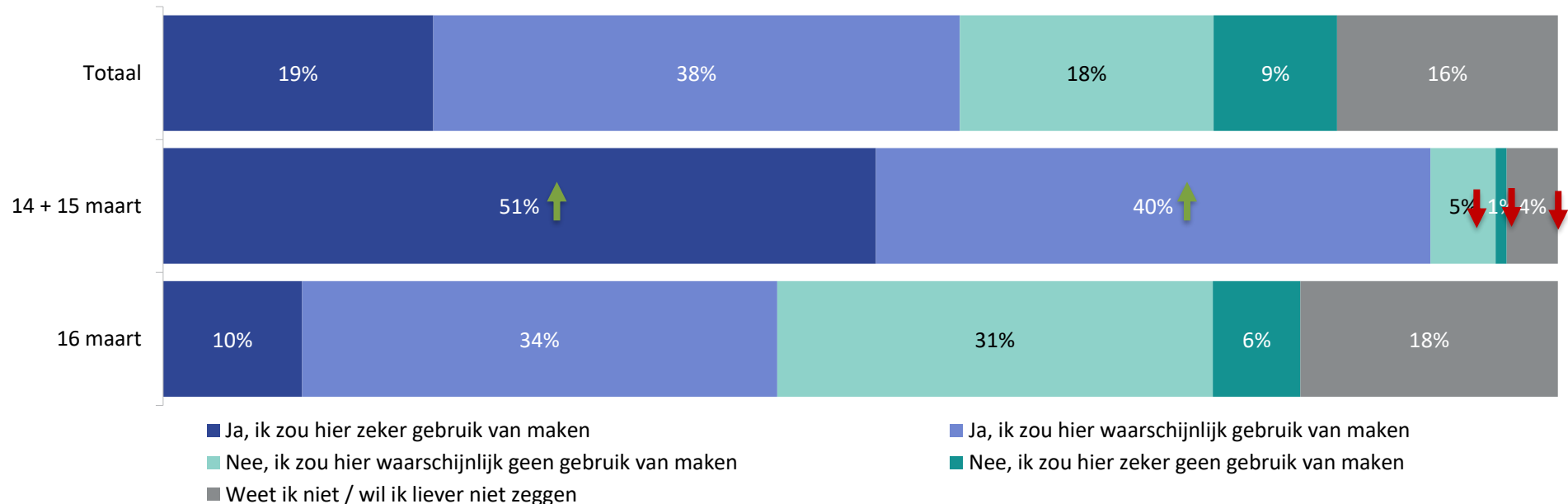
↑ ↓ Significant hoger/lager dan andere dagen (95%)

Vervroegd stemmen in de toekomst

Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

Helft van de vroegstemmers zou opnieuw gebruik maken van de optie bij een volgende verkiezing

Indien u bij een volgende verkiezing een of twee dagen voorafgaand aan de verkiezingsdag vervroegd kunt stemmen, zou u daar dan gebruik van maken?

Basis: alle stemlokaal stemmers (n=2869), stemlokaal stemmers op 14 of 15 maart (n=849), stemlokaal stemmers op 16 maart (n=2020)
D17. Indien u bij een volgende verkiezing een of twee dagen voorafgaand aan de verkiezingsdag vervroegd kunt stemmen, zou u daar dan gebruik van maken?

Significant hoger/lager dan stemmers op 16 maart (95%)

© Ipsos 2022

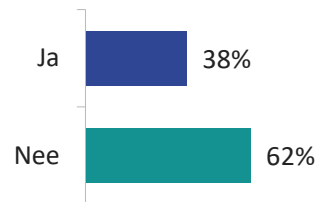
Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

9 op de 10 stemlokaal stemmers zijn niet gaan kijken naar het stemmen tellen. Ruim de helft hiervan wist niet dat dit mocht

Bent u gaan kijken naar het tellen van de stemmen?

Weet u dat u bij het tellen van de stemmen aanwezig mag zijn?

Zou u bij een volgende verkiezing gaan kijken bij het tellen van de stemmen?*

- 18-24 jarige stemmers zijn het vaakst gaan kijken naar het tellen van de stemmen (14%).
- Stemmers van 65 jaar of ouder waren het vaakst op de hoogte dat ze aanwezig mochten zijn bij het stemmen tellen (39%).
- Stemlokaal stemmers met een niet-westerse migratieachtergrond hebben vaker gekeken naar het stemmentellen dan stemlokaal stemmers zonder migratieachtergrond of met een westerse migratieachtergrond (14% vs. 7% en 8%).
- Stemlokaal stemmers met een niet-westerse migratieachtergrond zouden bij een volgende verkiezing ook vaker kijken naar stemmentellen dan stemlokaal stemmers zonder migratieachtergrond of met een westerse migratieachtergrond (20% vs. 11% en 14%).

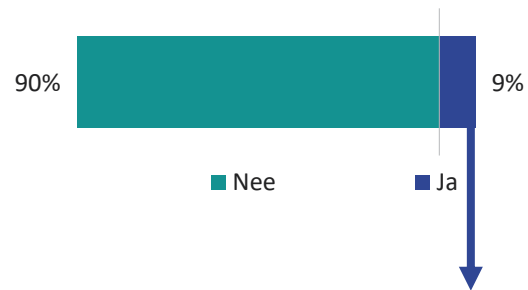
Basis: D18 en D18b: alle stemlokaal stemmers (n=2869)/ D18a: stemlokaal stemmers die niet naar het stemmentellen zijn gaan kijken (n=2796)
D18. Bent u gaan kijken naar het tellen van de stemmen?/ D18a. Weet u dat u bij het tellen van de stemmen aanwezig mag zijn?/ D18b. Zou u bij een volgende verkiezing gaan kijken bij het tellen van de stemmen?

*Rest tot 100% 'weet niet/geen mening'

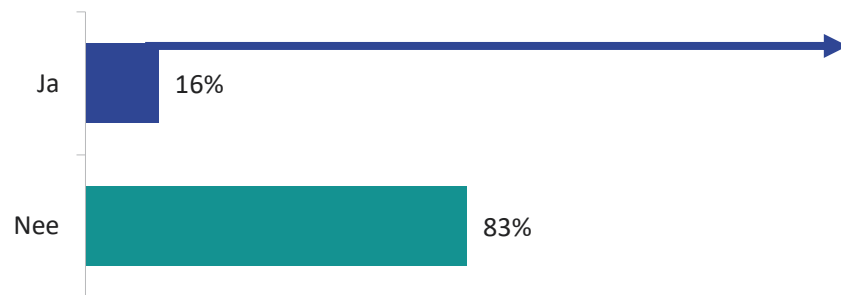
Kiezers die in het stemlokaal hebben gestemd

Eén op de zes stemlokaal stemmers die naar het tellen zijn gaan kijken, heeft bezwaar gemaakt bij de telling

Bent u gaan kijken naar het tellen van de stemmen?

Heeft u bezwaar gemaakt bij de telling?*

Toelichting waarover men bezwaar heeft ingediend:

Selectie op basis van open antwoorden

Dat de telling **oneerlijk** is gegaan.
Beter opletten.

Basis: D18: alle stemlokaal stemmers (n=2869)/ D19: alle stemlokaal stemmers die naar het tellen zijn gaan kijken (n=246)/ D19a: Heeft bezwaar gemaakt bij de telling (n=47)

D18. Bent u gaan kijken naar het tellen van de stemmen?/ D19a. Heeft u bezwaar gemaakt bij de telling?/ D19b: Welk bezwaar heeft u gemaakt bij de telling?

*Rest tot 100% 'weet niet/geen mening'

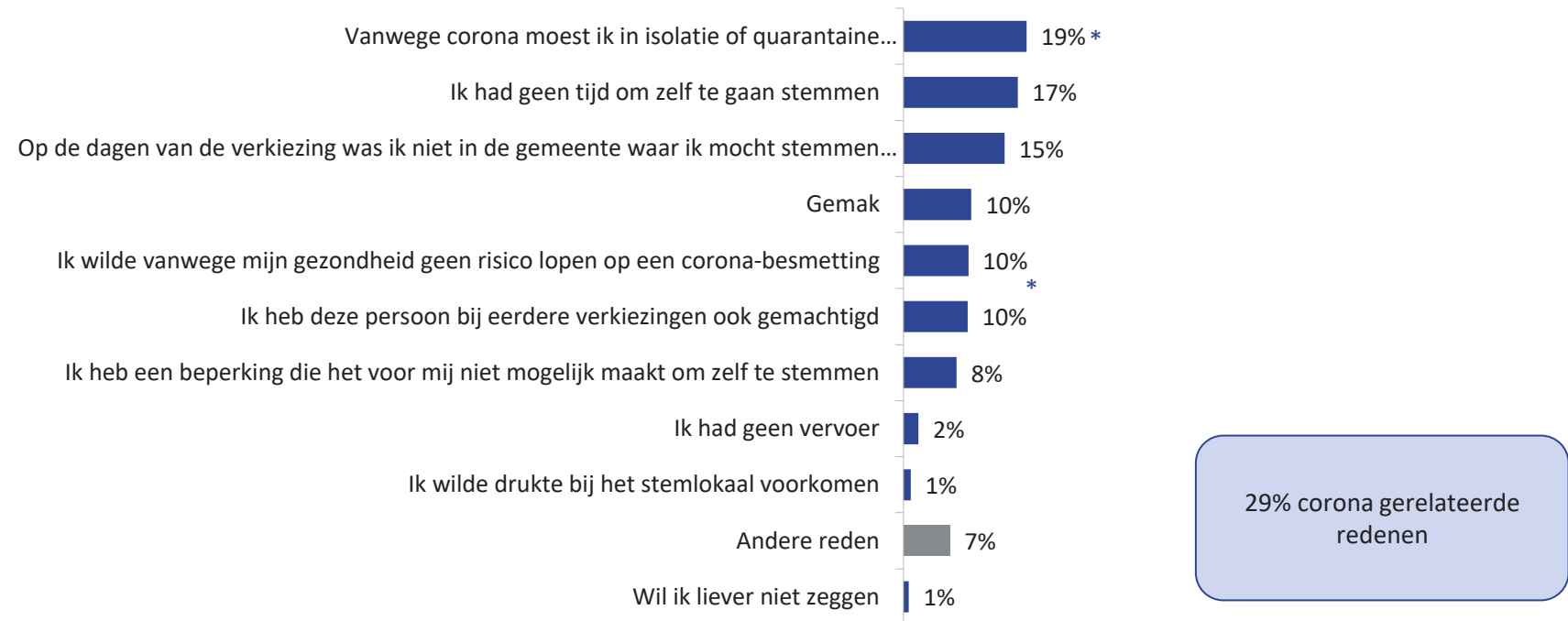
**Kiezers die een andere kiezer hebben
gemachtigd om voor hen te gaan
stemmen**

Kiezers die een andere kiezer een machtiging hebben gegeven

Drie op de tien stemmers via machtiging hebben een volmacht gegeven vanwege corona; ook tijdgebrek vaak genoemde redenen

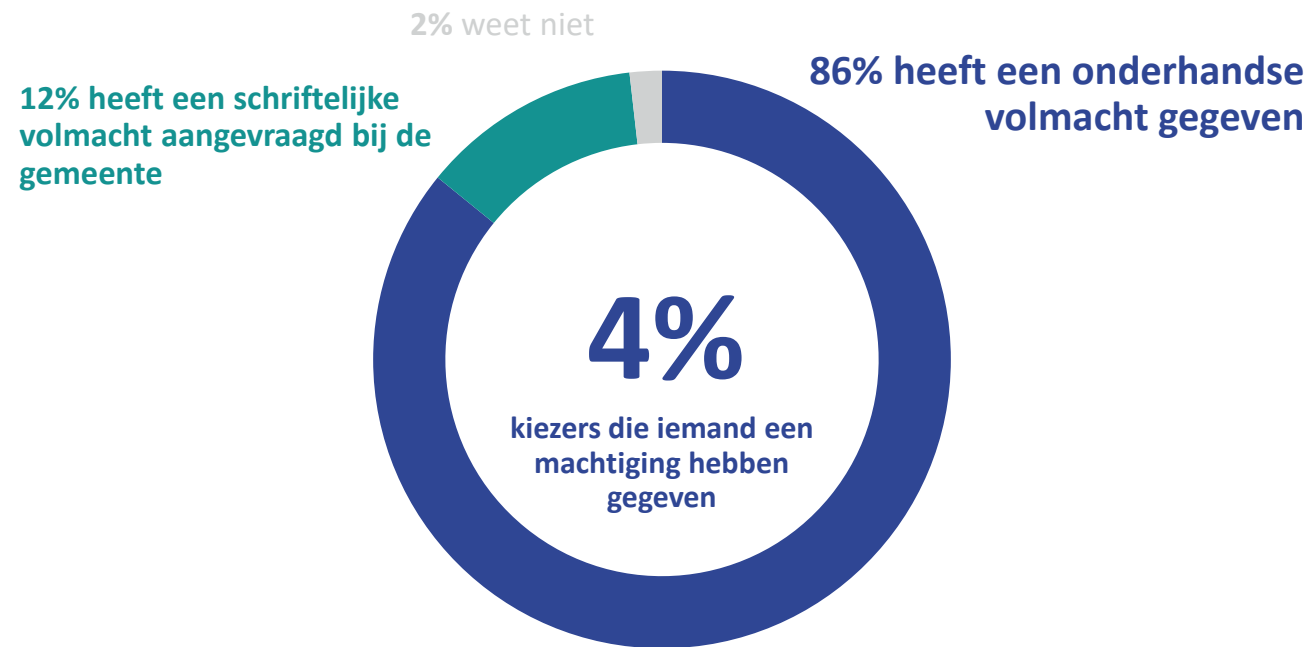
Wat was voor u de belangrijkste reden dat u iemand een volmacht heeft gegeven om voor u te stemmen?*

- Niet-werkzame stemmers via machtiging hebben vaker dan werkzame stemmers via machtiging een volmacht afgegeven om geen risico te lopen op een corona-besmetting vanwege hun gezondheid (16% vs. 5%) of omdat zij een beperking hebben die het voor hen niet mogelijk maakte om zelf te stemmen (13% vs. 4%).
- Werkzame stemmers via machtiging hebben vaker dan niet-werkzame stemmers via machtiging een volmacht afgegeven omdat zij in isolatie of quarantaine moesten vanwege corona (24% vs. 12%) of omdat ze geen tijd hadden om zelf te gaan stemmen (23% vs. 10%).

Kiezers die een andere kiezer een machtiging hebben gegeven

Merendeel heeft een onderhandse volmacht gegeven door het invullen van de informatie op de achterkant van de stempas

- Stemmers via machtiging tot 35 jaar hebben vaker bij de gemeente een schriftelijke volmacht aangevraagd (26% 18-24 jaar, 25% 25-34 jaar vs. 0% 35-44 jaar, 4% 45-54 jaar, 4% 55-64 jaar, 1% 65+ jaar).

Kiezers die een andere kiezer een machtiging hebben gegeven

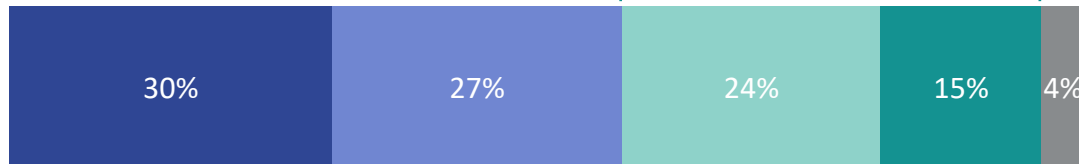
Twee op de vijf stemmers via machtiging hadden zonder mogelijkheid tot machtigen niet gestemd

4%

Kiezers die iemand een machtiging hebben gegeven

Wanneer het niet mogelijk was geweest om iemand te machtigen, was u dan zelf gaan stemmen?

■ Ja, zeker wel

■ Ja, waarschijnlijk wel

■ Nee, waarschijnlijk niet

■ Nee, zeker niet

■ Weet ik niet / geen mening

Kunt u kort toelichten waarom u in dat geval niet zelf zou gaan stemmen?

15% corona gerelateerde redenen

Voorbeelden open antwoorden "Andere reden(en)"

Selectie op basis van open antwoorden

Ik had corona.

Omdat ik op vakantie was.

Geen zin in.

Ik heb een beperking.

Basis: B3: Stemmers via machtiging (n=242) / B3b: had niet gestemd zonder machtiging (n=94)
B3. Wanneer het niet mogelijk was geweest om iemand een machtiging te geven, was u dan zelf gaan stemmen?
B3b. Kunt u kort toelichten waarom u in dat geval niet zelf zou gaan stemmen?

Kiezers die een andere kiezer een machtiging hebben gegeven

Eén op de zeven stemmers via machtiging dacht dat vervroegd stemmen alleen voor de kwetsbaren was

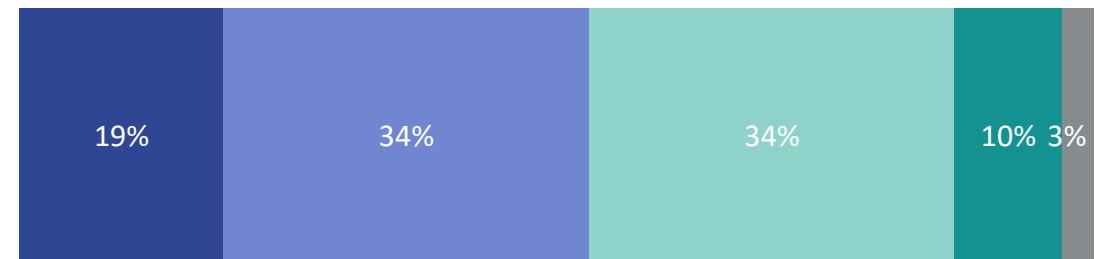
14% wist dat er op 14 of 15 maart al in een aantal stemlokalen gestemd kon worden, maar dacht dat dit alleen voor kwetsbare doelgroepen bedoeld was

6% wist dit niet

80% wist dat er op 14 of 15 maart al in een aantal stemlokalen gestemd kon worden

Wanneer u er wel van op de hoogte was geweest dat u op maandag of dinsdag al kon stemmen, had u in dat geval wel zelf uw stem uitgebracht in het stemlokaal?

■ Ja, zeker wel
■ Ja, waarschijnlijk wel
■ Nee, waarschijnlijk niet
■ Nee, zeker niet
■ Weet ik niet

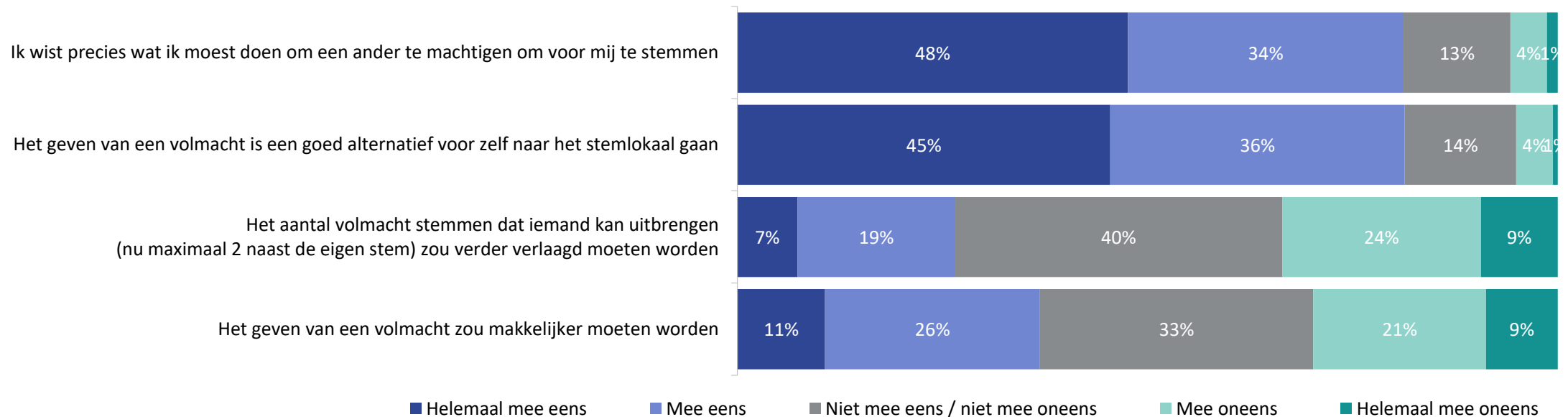
Basis: B4: Stemmers via machtiging (n=242) / B4b: alle stemmers via machtiging die dachten dat stemlokalen op 14 en 15 maart alleen open waren voor kwetsbare doelgroepen of niet wisten dat er ook op 14 en 15 maart gestemd kon worden (n=50)

B4. Wist u dat u bij deze verkiezing al op maandag (14 maart) of dinsdag (15 maart) in een aantal stemlokalen in uw gemeente kon stemmen? / B4b. Wanneer u er wel van op de hoogte was geweest dat u op maandag of dinsdag al kon stemmen, had u in dat geval wel zelf uw stem uitgebracht in het stemlokaal?

Kiezers die een andere kiezer een machtiging hebben gegeven

Stemmers via machtiging vinden machtiging een goed alternatief, al mag het geven ervan volgens een derde makkelijker worden

In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over het machtigen van iemand anders om voor u te stemmen?

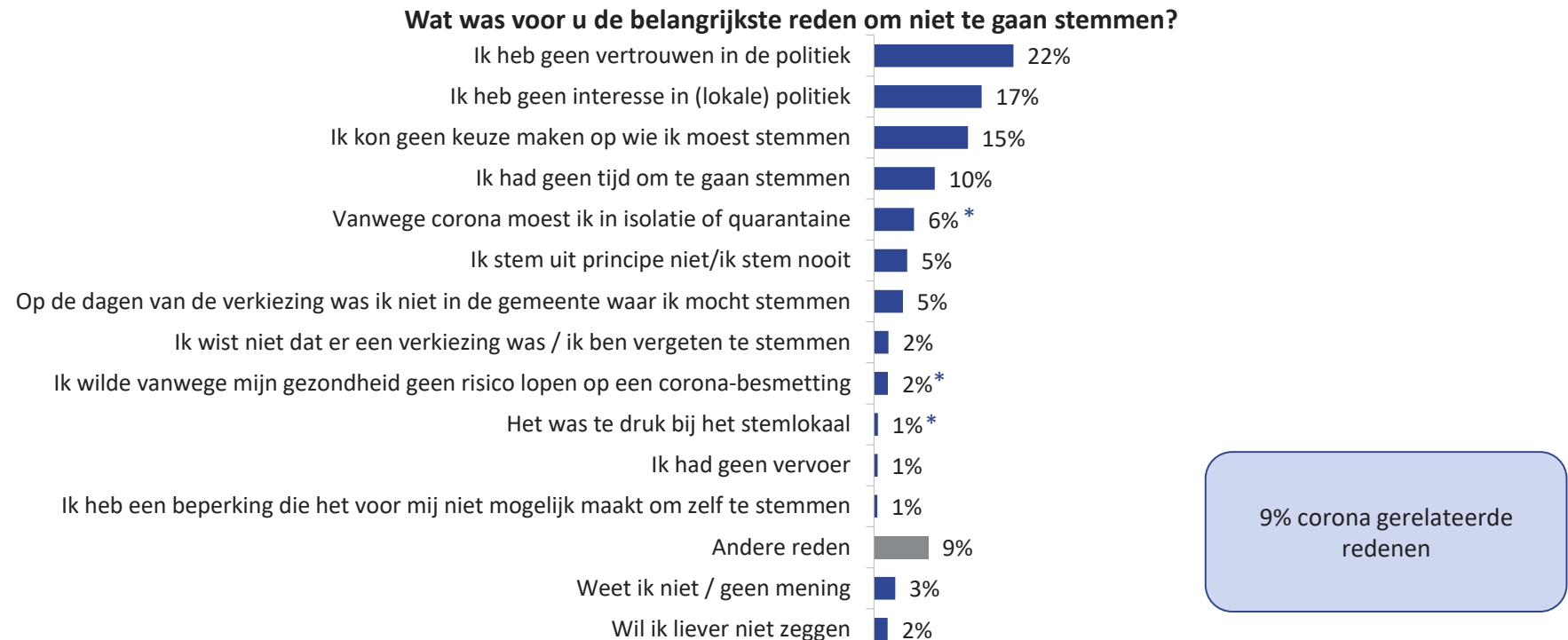

- Stemmers via machtiging uit het oosten vinden minder vaak dat het aantal volmacht stemmen verlaagd moet worden (7% vs. 36% 3 grote steden, 31% rest westen, 30% noorden, 31% zuiden).

Niet-stemmers

Gebrek aan vertrouwen of interesse in de (lokale) politiek zijn de belangrijkste redenen om niet te stemmen. Corona speelt minder vaak een rol

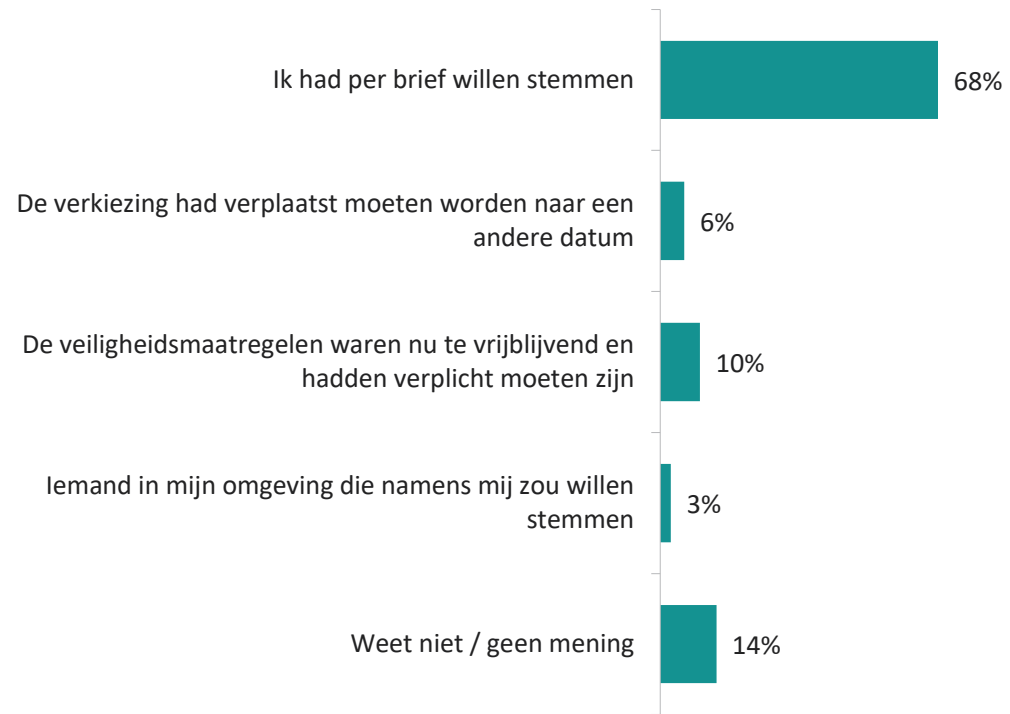

- Niet-stemmers tot 44 jaar hebben vaker niet gestemd vanwege tijdgebrek (18% 18-24 jaar, 17% 25-34 jaar, 14% 35-44 jaar vs. 5% 45-54 jaar, 5% 55-64 jaar, 4% 65+ jaar).
- Vrouwen hebben vaker dan mannen niet gestemd omdat ze geen keuze konden maken op wie ze moesten stemmen (18% vs. 12%).
- Middelhoog- en hoogopgeleide niet-stemmers hebben vaker niet gestemd vanwege tijdgebrek (11% en 13% vs. 6%).
- In de drie grote steden en de rest van het westen hebben mensen vaker niet gestemd omdat ze geen vertrouwen hebben in de politiek (31% 3 grote steden, 28% rest westen vs. 19% noorden, 14% oosten, 17% zuiden). In het noorden en in het oosten hebben mensen vaker niet gestemd vanwege corona (15% noorden, 14% oosten vs. 6% 3 grote steden, 6% rest westen, 9% zuiden).
- Niet-werkzame stemmers hebben vaker dan werkzame stemmers niet gestemd omdat ze geen risico wilden lopen op een corona-besmetting vanwege hun gezondheid (4% s. 1%). Werkzame stemmers hebben vaker dan niet-werkzame stemmers niet gestemd omdat zij geen tijd hadden om te gaan stemmen (13% vs. 4%).

Brief was ideale alternatief voor niet-stemmers die niet hebben gestemd vanwege de gezondheid

U heeft aangegeven dat u niet bent gaan stemmen omdat u vanwege uw gezondheid geen risico wilde lopen op een corona-besmetting. Wat was er voor u nodig geweest om wel te gaan stemmen?*

Basis: alle niet-stemmers die niet gestemd hebben omdat men vanwege de gezondheid geen risico wilde lopen op een corona-besmetting (n=18)

C2. U heeft aangegeven dat u niet bent gaan stemmen omdat u vanwege uw gezondheid geen risico wilde lopen op een corona-besmetting. Wat was er voor u nodig geweest om wel te gaan stemmen?

* Vanwege het lage aantal waarnemingen, zijn de resultaten indicatief

Meest genoemde reden niet-stemmers voor het niet geven van een volmacht is dat ze er niet aan hebben gedacht

U had de mogelijkheid om iemand anders een volmacht te geven om voor u te stemmen. Wat was voor u de belangrijkste reden dat u niet van die mogelijkheid gebruik heeft gemaakt?

Voorbeelden open antwoorden "Anders, namelijk.."

Selectie op basis van open antwoorden

Alle partijen waren even slecht dus ik vond het niet de moeite om te stemmen.

Deze keer bewust niet gestemd.

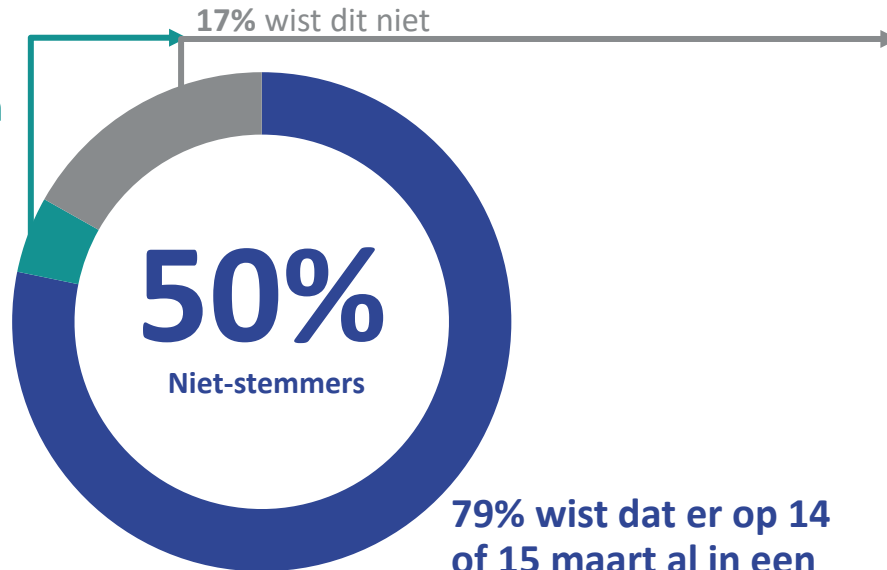
Geen vertrouwen in de politiek.

Voor mij te persoonlijk.

- Niet-stemmers tot 34 jaar wisten vaker niet dat ze een volmacht konden geven (10% 18-24 jaar, 6% 25-34 jaar vs. 2% 35-44 jaar, 1% 45-54 jaar, 1% 55-64 jaar, 0% 65+ jaar).
- Mannen hebben vaker dan vrouwen niet gestemd via een volmacht omdat ze het niet vertrouwen om iemand anders voor hen te laten stemmen (12% vs. 7%).
- Laag- en middelhogopgeleide niet-stemmers hebben vaker niet gekozen voor een volmacht omdat ze nooit stemmen (17% en 15% vs. 8%).
- Niet-werkzame niet-stemmers hebben vaker dan werkzame niet-stemmers niet gestemd middels een volmacht omdat zij niemand kende die zij voor hen hadden wilde laten stemmen (9% vs. 5%). Werkzame niet-stemmers hebben vaker dan niet-werkzame niet-stemmers niet gestemd middels een volmacht omdat zij daar niet aan hadden gedacht (24% vs. 16%).

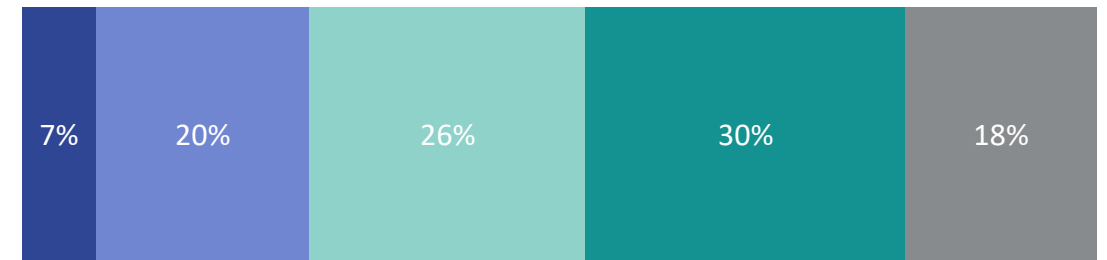
Vier op de vijf niet-stemmers wisten dat ze vervroegd konden stemmen

5% wist dat er op 14 of 15 maart al in een aantal stemlokalen gestemd kon worden, maar dacht dat dit alleen voor kwetsbare groepen bedoeld was

79% wist dat er op 14 of 15 maart al in een aantal stemlokalen gestemd kon worden

Wanneer u er wel van op de hoogte was geweest dat u op maandag of dinsdag al kon stemmen, had u in dat geval wel zelf uw stem uitgebracht in het stemlokaal?

■ Ja, zeker wel
■ Ja, waarschijnlijk wel
■ Nee, waarschijnlijk niet
■ Nee, zeker niet
■ Weet ik niet

- Niet-stemmers tot 34 jaar wisten vaker niet dat ze op 14 en 15 maart konden stemmen (28% 18-24 jaar, 22% 25-34 jaar vs. 15% 35-44 jaar, 12% 45-54 jaar, 12% 55-64 jaar, 9% 65+ jaar).
- In de drie grote steden wisten niet-stemmers minder vaak dat ze op 14 en 15 maart al konden stemmen (66% 3 grote steden vs. 84% rest westen, 83% noorden, 78% oosten, 80% zuiden).

Basis: C4: alle niet-stemmers (n=910) / C4b: niet-stemmers die dachten dat stemlokalen op 14 en 15 maart alleen open waren voor kwetsbare doelgroepen of niet wisten dat er ook op 14 en 15 maart gestemd kon worden (n=188)

C4. Wist u dat u bij deze verkiezing al op maandag (14 maart) of dinsdag (15 maart) in een aantal stemlokalen in uw gemeente kon stemmen? / C4b. Wanneer u er wel van op de hoogte was geweest dat u op maandag of dinsdag al kon stemmen, had u in dat geval wel zelf uw stem uitgebracht in het stemlokaal?

Onderzoeksopzet

Hoe we dit onderzocht hebben

Met wie we hebben gesproken

Doelgroep: Nederlandse kiezers (n=4.021)

De steekproef vormt een representatieve afspiegeling van de Nederlandse bevolking op de kenmerken geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau, werkzaamheid, migratieachtergrond en opkomst bij de Tweede Kamerverkiezing 2021.

Representativiteit is geborgd door het trekken van een gestratificeerde steekproef, stellen van quota tijdens het veldwerk en toepassen van weegcorrecties op de data.

Hoe hebben we met ze gesproken

4.021 online vragenlijsten

Veldwerk: 28-03-2022 t/m 05-04-2022

De vragen die we gesteld hebben

Algemene vragen

Age: Wat is uw leeftijd?

RESP_GENDER: Wat is uw geslacht?

NL02EDU: Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgemaakt?

Gemeente: In welke gemeente woont u?

A1: Heeft u (of heeft iemand voor u) gestemd bij de gemeenteraadsverkiezingen van 14, 15 en 16 maart 2022?

A2: Heeft u al eens eerder gestemd bij een verkiezing?

Vragen voor kiezers die iemand gemachtigd hebben

B1: U heeft aangegeven via een volmacht te hebben gestemd. Wat was voor u de belangrijkste reden dat u iemand een volmacht heeft gegeven om voor u te stemmen?

B2: Iemand een volmacht geven om voor u te stemmen kan op twee manieren. Welke manier heeft u gekozen?

B3: Wanneer het niet mogelijk was geweest om iemand te machtigen, was u dan zelf gaan stemmen?

B3b: Kunt u kort toelichten waarom u in dat geval niet zelf zou gaan stemmen?

B4: Wist u dat u bij deze verkiezing al op maandag (14 maart) of dinsdag (15 maart) in een aantal stemlokalen in uw gemeente kon stemmen?

B4b: Wanneer u er wel van op de hoogte was geweest dat u op maandag of dinsdag al kon stemmen, had u in dat geval wel zelf uw stem uitgebracht in het stemlokaal?

B5: In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over het machtigen van iemand anders om voor u te stemmen?

▪

Vragen voor kiezers die niet zijn gaan stemmen

C1: U heeft aangegeven dat u niet gestemd heeft. Wat was voor u de belangrijkste reden dat u niet heeft gestemd?

C2: U heeft aangegeven dat u niet bent gaan stemmen omdat u vanwege uw gezondheid geen risico wilde lopen op een coronabesmetting. Wat was er voor u nodig geweest om wel te gaan stemmen?

C3: U had de mogelijkheid om iemand anders een volmacht te geven om voor u te stemmen. Wat was voor u de belangrijkste reden dat u niet van die mogelijkheid gebruik heeft gemaakt?

C4: Wist u dat u bij deze verkiezing ook op maandag (14 maart) of dinsdag (15 maart) in een aantal stemlokalen in uw gemeente kon stemmen?

C4b: Wanneer u er wel van op de hoogte was geweest dat u op maandag of dinsdag al kon stemmen, had u in dat geval wel zelf uw stem uitgebracht in het stemlokaal?

Vragen voor mensen die zelf zijn gaan stemmen (in een stemlokaal)

A3: In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over het stemmen?

A4: U geeft aan dat u vooraf graag meer informatie had willen ontvangen over hoe het stemmen werkt. Welke informatie miste u?

A5: U geeft aan dat u twijfelt of u uw stem goed uitgebracht heeft. Waarom twijfelt u hieraan?

D1: U geeft aan dat u zelf bent gaan stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen. Wat was voor u de belangrijkste reden om zelf te gaan stemmen?

D2: Op welke dag heeft u gestemd?

D3: Wat was voor u de belangrijkste reden dat u op 14 of 15 maart bent gaan stemmen, in plaats van op de reguliere verkiezingsdag (woensdag 16 maart)?

D3a: Wanneer het niet mogelijk was geweest om op 14 of 15 maart uw stem uit te brengen, had u dan op de reguliere verkiezingsdag (woensdag 16 maart) zelf uw stem uitgebracht in het stemlokaal?

D3b: Waarom zou u niet op 16 maart zijn gaan stemmen?

D3c: Wanneer het niet mogelijk was geweest om op 14 of 15 maart uw stem uit te brengen, had u dan iemand anders gemachtigd om voor u te stemmen?

D4: In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over vervroegd stemmen in een stemlokaal (dus op maandag of dinsdag)?

D5: U heeft op woensdag 16 maart gestemd. Wist u dat u ook op maandag (14 maart) of dinsdag (15 maart) kon stemmen?

D5a: Als u had geweten dat u op maandag (14 maart) of dinsdag (15 maart) kon stemmen in een stemlokaal, had u dit dan gedaan?

D5b: Wat was de belangrijkste reden waarom u op woensdag 16 maart (en niet op maandag 14 of dinsdag 15 maart) heeft gestemd?

D6: Hoe laat bent u gaan stemmen?

D7: Heeft u een volmacht gekregen om ook voor iemand anders te gaan stemmen?

D7a: Van hoeveel personen heeft u een volmacht gekregen om voor hen te stemmen?

D7b: Voor wie heeft u met een volmacht gestemd?

D7c: Wat was de belangrijkste reden waarom u een volmacht heeft gekregen?

D8: Was de ingang van het stemlokaal duidelijk aangegeven?

D8a: Kunt u kort toelichten waarom het voor u niet duidelijk was hoe u bij het stemlokaal moest komen?

D9: Was het voor u binnen in het stemlokaal voldoende duidelijk welke stappen u moest volgen? (richting de tafel met stembureauleden, het stemhokje, de stembus en vervolgens de uitgang)

D9a: U heeft aangegeven dat voor u in het stemlokaal de stappen die u moest volgen niet voldoende duidelijk waren. Kunt u dat kort toelichten?

D10: Heeft u problemen ervaren met de toegankelijkheid van het stemlokaal waar u gestemd heeft?

D10a: Welke problemen heeft u ervaren?

D11: Heeft u problemen ervaren bij het uitbrengen van uw stem?

D11a: Welke problemen heeft u ervaren?

D11b: Heeft u één van de stembureauleden gevraagd om u uitleg te geven over het stemmen?

D11c: Heeft u de uitleg ontvangen?

D12: Heeft u een bezwaar ingediend bij het stembureau?

D12a: Wat voor bezwaar heeft u ingediend bij het stembureau?

D13: Hoe lang heeft u ongeveer moeten wachten voordat u het stemlokaal kon betreden?

D17: Indien u bij een volgende verkiezing een of twee dagen voorafgaand aan de verkiezingsdag vervroegd kunt stemmen, zou u daar dan gebruik van maken?

D18: Bent u gaan kijken naar het tellen van de stemmen?

D18a: Weet u dat u bij het tellen van de stemmen aanwezig mag zijn?

D18b: Zou u bij een volgende verkiezing gaan kijken bij het tellen van de stemmen?

D19a: Heeft u bezwaar gemaakt bij de telling?

D19b: Welk bezwaar heeft u gemaakt bij de telling?

Achtergrondkenmerken

Regio: In welke regio woont u?

Postcode: Wat zijn de eerste 4 cijfers van uw postcode?

EMP01: Wat is uw huidige werksituatie?

NL01BIRTHCOUNTRY: Wat is uw geboorteland?

NL01FATHERCOUNTRY: Wat is het geboorteland van uw vader?

NL01MOTHERCOUNTRY: Wat is het geboorteland van uw moeder?

Contact

Contact

Sjoerd van Heck
Research Manager
+31 20 6070 769
sjoerd.vanheck@ipsos.com

Marierose Heineken - van Dooren
Research Executive
+31 20 6070 789
marierose.vandooren@ipsos.com

DANK U